Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 65 (15688) | 1981 оной мартын 18, среда | Сэн 2 мүнгэн.

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

ЗАЛУУ хүбүүд, басагадта техническэ мэргэжэл олгохо гээшэ үе сагаймнай эрилтэ болонхой. Энэ хэрэгтэ техническэ мэргэжэлэй училищинууд гол үүргэ дүүргэдэг гэжэ мэдээжэ. Имагтал ПТУ-нуудта эдиршүүл хүдэлмэришэн хүнэй ёһотой һургуули гарадаг, мүнөө үеын техникэ шудалжа, тэдэнние хүдэлгэжэ, жолоодожо һурадаг байна.

Мянгаад янзын мэргэжэл олгодог хэдэн зуугаад ПТУ орон доторнай тоологдоно. Тэдэнние дүүргэжэ гараһан 11 миллион хүбүүд, басагад арбадахи табан жэлэй үедэ арадай ажахыда эльгээгдээ.

Техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудта хүдэлмэришэдые бэлдэлгын хэмжээе арбан нэгэдэхи табан жэлдэ үшөө ехэ болгохо, шанарыень улам һайжаруулха зорилго табигдана. «Арадай ажахын хүдэлмэришэ кадрнуудые нэмээжэ байдаг эгээл шухала эхин гуламта болоһон техническэ мэргэжэлэй һуралсалые саашадань хүгжөөлгые хараалха. Эдэ һургуулинуудые дүүргэжэ, хүсэд мэргэжэһэн хүдэлмэришэдэй тоое 1981—1985 онуудта 13 миллион хүрэтэр олошоруулха; дунда эрдэмтэй, хүсэд мэргэжэһэн хүдэлмэришэдые бэлдэжэ гаргалгые 1,6 дахин ехэ болгохо»,— гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» соо хэлэгдэнэ.

Манай Буряадай АССР-тэ техническэ мэргэжэлэй 37 училищи тоологдоно. Тэрэ тоодо эдиршүүлдэ дунда эрдэм олгодог 12 ГПТУ болон СПТУ, техническэ 4 училищи бии. Бүхы дээрээ 15000 шахуу эдиршүүл элдэб янзын техническэ мэргэжэлнүүдые шудална. 2827 хүн техническэ училищнда, 5575 эдиршүүл дунда эрдэм олгодог училищинуудта һуража байнхай. Тиихэдэ юрын ГПТУ болон СПТУ-нуудта (дунда эрдэм олгодоггүй) юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули дүүргэгшэд яһала олоороо һуража, техническэ мэргэжэлнүүдые шудалдаг гээшэ. Харин найман класс дүүргээд, юрын училищинуудта һурахаяа орогшод дунда эрдэмтэй болохын тула хүдэлмэришэн залуушуулай һургуулида хабаадуулагдана.

Техническэ мэргэжэл шудалжа байһан хүбүүд, басагадые дүршэл ехэтэй багшанар, үйлэдбэриин мастернууд һургажа байдаг. Мүнөө үедэ республикын ПТУ-нуудта, техническэ училищинуудта дүн хамтадаа 2500 гаран хүн багшалалгын, хүмүүжүүлгын үүргэ бэелүүлжэ байдаг юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ манай республикада дунда эрдэм олгодог табан шэнэ ГПТУ болон СПТУ нээгдэхээр хараалагдана. Техническэ мэргэжэлэй училищнуудай һурагшадайшье тоо нилээдгүй олошорхо хараатай.

Тиихэдэ республикын арадай ажахыда ямар мэргэжэлтэд саашадаа олоор хэрэгтэй болохоб гэжэ хараада абтаха зэргэтэй ааб даа. Илангаяа барилгын мэргэжэлтэд манда дуталдаһаар. Арбан нэгэдэхи болон саашанхи табан жэлнүүдтэ манай республикада томо-томо барилганууд хэгдэхэ һэн хойнонь Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлени энээндэ онсо анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Мүнөө барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэдэг тусхай училищинууд (дунда эрдэмэй 15-дахи болон 7-дохи ГПТУ, юрын 21-дэхи ГПТУ болон бусад) барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар республикынгаа эрилтые гүйсэд ханганагүй.

Гэхэ зуура ерээдүйн хүдэлмэришэдые мэргэжэлдэнь һайнаар һургаха, училищида һуража эхилһэн сагһаань хойшо дээгүүр разряд абаха хүсэлые тэдэнэй сэдьхэлдэ түрүүлхэ гээшэ багшанарай, үйлэдбэриин мастернуудай гол зорилго болоно. Мэргэжэлээ һайнаар шудалжа гараһан залуушуул үйлэдбэри дээрэ хүдэлхэеэ ерэхэдээ, ямаршье орёо даабариһаа тунхаридаггүй, тиимэһээ коллективтэ бэлээр дададаг ха юм.

ГПТУ, СПТУ болон техническэ училищинуудта һурахаяа ерэһэн эдиршүүлэй ерээдүйнгөө мэргэжэлые һайнаар шудалха хэрэгтэ түс һургуулинуудай материальна үндэһэн ехэ үүргэтэй. Манай республикын олон ПТУ-нуудай, техническэ училищинуудай материальна үндэһэн юрэнхы дээрээ барагтоотой юм. Гэбэшье зарим ПТУ-нуудайхи һаһанда хүрэдэггүй. Жэшээнь, 16-дахи ГПТУ-гай һуралсалай байшан, хамтын байра мүнөөнэй эрилтэдэ яашье зохихоор бэшэ. Теэд судна бүтээлгын завод харьяата училищингаа һуралсалай байшангай болон хамтын байрын барилгые эхилхэеэ удааржа байнхай.

Энэ талаар Хориин ПТУ-гай хүтэлбэрилэгшэд районой партийна организациин, арадай депутадуудай нютагай Соведэй дэмжэлгээр барилга ехээр хэжэ, материальна үндэһэеэ нилээдгүй һайжаруулжа шадаа. ПТУ-нуудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынь үүсхэл энэ хэрэгтэ ехэ үүргэтэй байдаг гэжэ дурсагдагша жэшээ харуулна.

Республика доторнай дунда эрдэм олгодог оройдоол 12 училищи байхадаа, техническэ мэргэжэлэй бүхы училищинуудай 32,4 тухай процентнь болоно бшуу. Энэ хадаа тон бага. Теэд материальна үндэһыень эрид һайжаруулаадүйдөө, юрын училищинуудые дунда эрдэмэй болгохын аргагүй гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ юрын училищинуудай харьяата предприятинууд, партийна организацинууд, Соведүүд энэ хэрэгые үдэр бүриингөө анхаралда абаха, дунда эрдэмтэй хүдэлмэришэдые бэлдэдэг ПТУ-нуудай тоое олошоруулха талаар хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

Ерээдүйн хүдэлмэришэдтэ мэргэжэлыень һайнаар шудалуулхын хажуугаар, тэдэнэй үзэл бодолые зүбөөр бурилдүүлхэ, коммунис споор хүмүүжүүлхэ гээшэ угаа шухала. Энэ талаар түүхэ, обществоведени, литература, эстетикэ заадаг багшанарай үмэнэ, училищинуудай партийна организациин, ВЛКСМ-эй комитедүүдэй үмэнэ горитой эрилтэ табигдана. «Үзэл сургалай, политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэрине саашадань һайжаруулха» тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй партиин XXVI съезд дээрэ хэһэн гүн удхата элидхэл болон бусад материалнууд ПТУ-нуудай һурагшадые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол хүтэлбэри болоходо үгэхэ ёһотой. «ЕРЭЭДҮЙДЭ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ ЗАЛАН СЭХЭ, ЭНЭЭНТЭЙ ХАМТА ТОН ТОДОРХОЙ ЗАХЯА ЗААБАРИНУУД СЪЕЗД ДЭЭРЭ БАТАЛАГДАА, МҮНӨӨ БҮХЫ ХҮСЭЛ ОРОЛДОЛГОЕО ТЭДЭНИИЕ БЭЕЛҮҮЛГЭДЭ ЗОРЮУЛХА ХЭРЭГТЭЙ БОЛОНО»,— гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездын түгэсхэлдэ хэлэгдэһэн үгэ соогоо онсолон һануулаа һэн. Энэ һануулга хадаа техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэшье сэхэ хабаатай.

Техническэ мэргэжэлэй бүхы түхэлэй училищинуудта гүрэнэй шалгалтануудай болохо саг ойртожол байна. Шалгалтын үнгэрхэлээр, үдэрэй болон үдэшын һуралсалые түгэсхэһэн 11280 эдиршүүлдэ хүдэлмэришэнэй мэргэжэл олгоһон үнэмшэлгэ барюулагдахань. Тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө мэргэжэлээр арадай ажахыда эльгээгдэжэ, партиин түүхэтэ съездээр хараалагдаһан шэнэ табан жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ ахамад үеынхидтэй хамта хам оролсожо эхилхэ.

Совет хүдэлмэришэнэй нэрэ хүндые тэдэнэй дээрэ үргэжэ яахань өөһэдынь болбосоролһоо дулдыдаха ёһотой. Гэбэшье залуу хүдэлмэришэдэй эльгээгдэһэн предприятинуудта, ажахынуудта тэдэнние ямараар угтажа абахаб, хэр зэргэ анхаралаар хүреэлхэб — тэрээнһээ мүн лэ олон юумэн дулдыдаха юм. Предприятинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна болон ниитын бусад организацинуудай зүгһөө үзүүлэгдэһэн эсэгэ ёһоной анхарал оролдолго хадаа тон ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай юм гэжэ мартаха ёһогүйбди. Хүдэлжэ эхилһэн түрүүшынгээ үдэрһөө тиимэ анхаралаар хүреэлэгдэһэн залуу мэргэжэлтэд үндэр түрэлтэ совет хүдэлмэришэнэй хүнгэн бэшэ аад, хүндэтэй замые шэлэһэндээ омогорхон ябаха бшуу.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

1981—1985 ОНУУДТА РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДТА, СОВХОЗУУДТА БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДТА ОРООҺО ТАРЯА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ЕХЭДХЭХЭ БА ШАНАРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

«РСФСР-эй колхоз болон совхозуудта орооһо таряа үйлэдбэрилгын мүнөөнэй байдал ба тэрэнние ехэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» гэһэн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1980 оной декабриин 10-най тогтоол дотор Буряадай АССР-эй колхоз болон совхозуудай хүдэлмэри хангалтагүй гэжэ тон зүб сэгнэгдэээ гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Юуб гэхэдэ, республикын ажахынууд арбадахи табан жэлдэ орооһо таряа үйлэдбэрилгээ гансал юһэдэхи табан жэлэйхиһээ бэшэ, мүн наймадахи табан жэлэйхиһээ бага болгоһон байна.

Республикын Хүдөө ажахын министерство, Мелиорациин ба уһанай ажахын министерство, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд болон «Птицепром» трест, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомууд, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, научна эмхи зургаанууд хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулха, газар таряалангай культурые дээшэлүүлхэ, газараа, үтэгжүүлгэнүүдээ ба техникээ ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэжэ үсэд нэтэрүүгээр оролдоногүй. Олохон колхоз болон совхозуудта орооһо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай, хартаабха болон овощой ургаса дээшэлүүлхэ тэмсэл хүсэдөөр ябуулагданагүй.

Загарайн, Сэлэнгын, Хяагтын, Хоринн, Хэжэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкалиин, Яруунын, Улаан-Үдын районуудай колхоз болон совхозуудта хүрьһэ хамгаалха хэмжээнүүдые комплексноор хэрэглэлгэ аалиар бэелүүлэгдэнэ, севообородууд баримталагданагүй, нилээд ехэ тарилга сортовой бэшэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэһөөр хэгдэнэ, агротехникэ будуулигээр хазагайруулагдана, таряалан дээрэхи хүдэлмэриин зохид болзор алдагдана, буртаг ногоонтой тэмсэл һула, хахалагдадаг газарта органическа үтэгжүүлгэнүүд багаар оруулагдана.

Республикын олонхи ажахынууд жэлһээ жэл бури өөһэдынгөө үйлэдбэрилһэн эрхим шанартай сортовой үрэһөөр хэрэглэмжээ хүсэд хангана гүй, тэрэнние гүрэнэй нөөсэдэ оруулха даабаряа дүүргэнэгүй. Нютагтаа бии болгогдоһон ургаса ехэтэй шэнэ сортнуудые үйлэдбэридөө аалиар нэбтэрүүлнэ, научна эмхи зургаанууд суперэлитнэ ба элитнэ үрэһэ үйлэдбэрилхэ түсэбөө бэелүүлнэгүй.

КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд, «Птицепром» трест, районуудай хүдөө ажахын управленинууд, ажахынуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ, органическа үтэгжүүлгэнүүдые суглуулха, хадагалха ба ашаглаха хүдэлмэрие зүбөөр эмхидхэхэ, үтэгжүүлгэдэ орохо торф бэлэдхэлгые үргэдхэхэ, үйлэдбэридэ сидеральна ургамалнуудые хэрэглэхэ, паар һайнаар харууһалха хэрэгтэ анхарал хүсэдөө табинагүй.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэлгэдэ горитой дутагдалнууд бии. Олон ушарта хүрьһэнэй буридэл, ургамалнуудай эрилтые хараала абангүй, үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэшэнэ. Ургамалай үндэһэндэ дүтэ үтэгжүүлгые оруулха болон бусад түрүү арганууд хүсэдөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй. Колхоз болон совхозуудые агрохимическэ талаар хангалгын материально-техническэ баазые хүгжөөлгэ гээгдэлтэй.

Яруунын, Хэжэнгын, Баргажанай, Сэлэнгын, Хяагтын, Улаан-Үдын болон бусад районуудай колхоз болон совхозуудта техникэ муугаар ашаглагдана: трактор, автомобиль болон комбайнуудай үдэрэй бүтээсэ бага байһаар, таряалан дээрэхи хүдэлмэриин үедэ олон трактор, комбайн болон бусад техникэ эбдэржэ, мүн механизаторнуудай дутамагһаа миин зогсоогдоно.

Республикын Госкомсельхозтехникэ трактор, машинануудые бултыень капитальнаар, шанар һайнтайгаар заһабарилжа шаданагүй, хүсэ ехэтэй тракторнуудые заһабарилха аргагүйдэнэ. Госкомсельхозтехникын районуудай нэгэдэлнүүдэй олонхинь техническэ хангалгын бааза һулатай, дүршэл шадабари ехэтэй мастер-заһабарилагшадаар дуталдана.

Республикын олохон колхоз болон совхозуудта механизаторнууд тороногүй, бүгэдэ ниитын һуралсалда хабаадуулан, мүн СПТУ-да тэдэниие бэлдэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Олохон механизаторнууд агротехникын болон орооһо таряа ургуулха технологиин талаар бэлэдхэл һулатай, баян ургаса абаха түрүү онол аргануудые мэдэхэгүй байна.

Олонхи ажахынууд уһалагдадаг газарта орооһо таряа ургуулжа абаха арга боломжонуудаа һулаар хэрэглэнэ.

Олохон ажахынууд ямаршье бодото шалтагаангүйгөөр орооһо абахаар хэһэн нилээд ехэ тарилгаяа тэжээлдэ хэрэглэжэрхидэг, ургуулһан таряагаа гээлтэдэ оруулхагүй гэжэ хүсэдөөр оролдодоггүй. Тиимэһээ нилээд ехэ таряан дутуу абтана, ургаса хуряалгын ба хадагалха үедэ тэрэнэй ехэхэн хубинь алдагдана. Тэжээлдэ үгтэһэн таряае хэрэглэлгэдэ мүн лэ дутагдалнууд бии. Олохон ажахынуудта орооһо таряан буйлуулагдангүйгөөр малда эдюулэгдэнэ, тиигэжэ тэрэ үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ.

Гүрэнэй нөөсэһөө үрэһэ ба малай тэжээлдэ хэрэглэхэ орооһо таряа абаха тэдхэмжэдэ найдадаг заншал ажахынуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдтэ бии зандаа.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын хүдөө ажахын органуудай зүгһөө ажахы бүхэнэй онсо өөрсэ илгаае харалсажа, тогтууритай баян ургаса абахаар газар таряалан эрхилхэ эрдэм ухаанһаа үндэһэтэй гурим хэрэглэдэг болохо талаар бодомжогой, даамай хүдэлмэри ябуулаагүйһөө, ажахы бүхэндэ орооһо таряа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ арга боломжонуудые элирүүлхэ ба хэрэглэхэ талаар хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй хүсые элсүүлжэ шадаагүйһөө, түсэбтэ даабарине заабол бэелүүлхэ, орооһо таряа ургуулха технологиие наринаар баримталха, өөһэдынгөө үрэһөөр ба малда эдюулхэ таряагаар хүсэд хангаха талаар шанга эрилтын табяагүйһөө энэ хэлэгдэһэн дутагдалнууд ехэнхидээ уламжалаа гэжэ энэ тогтоол дотор тэмдэглэгдэбэ.

Республикын Хүдөө ажахын министерство агротехническэ албанай хүдэлмэрине хүсэд һайнаар эмхидхээгүй байһаа. Хүдөө ажахын олохон мэргэжэлтэд ухаан бодолоо гүйлгэжэ, бүхы хүсөөрөө хүдэлнэгүй, эдэбхи үүсхэл багатай, таряалангай ёһотой эмхидхэгшэд ба технологууд боложо шадаагүй байһаар. Даалгагдаһан хэрэгэй түлөө мэргэжэлтэдэй үүргэ ба харюусалга зарим ажахынуудта доро дарагданхай, тэдэнэртэ зохидоор ажаллаха арга олгогдоногүй, хүдөө ажахын ургамалнуудые үйлэдбэрилгэдэ эрдэмэй ёһоор хандаха гэхэдэнь тоологгүй байха юм.

ВАСХНИЛ-ай комплексно таһаг, Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станци, Буряадай хүдөө ажахын институт газар таряалан эрхилэлгын гурчмые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ түрүү зэргэ эзэлдэггүй, эрдэмэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар үсэд нэтэрүүгээр оролдодоггүй, газар таряалангай культурые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахыда бии байгаа нөөсэ арга боломжонуудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ талаар бодото жэшээ харуулдаггүй.

Саашадаа газар таряалангай культурые дээшэлүүлжэ, орооһо таряа, хартаабха, овощ болон тэжээл үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ гэһэн тогтоол КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет абаа. Тиихэдэ 1981—1985 онуудта орооһо таряа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ тушаа колхоз болон совхозуудта зохёогдожо, республикын Хүдөө ажахын министерствын табиһан хэмжээ ябуулганууд энэ тогтоолоор дэмжэгдэбэ.

Хүдөө ажахын министерствэдэ, Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствэдэ, Госкомсельхозтехникэдэ, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомуудта, совхозуудай дирекци болон колхозуудай правленинүүдтэ, ажахынуудай партийна организацинуудта шанга эрилтэ табигдажа, газар таряалан эрхилэлгэдэ, орооһо таряа үйлэдбэрилгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха гэжэ заагдаа.

Энэ тогтоолой ёһоор, ажахы бүхэндэ газар таряалангай культурые дээшэлүүлхэ, хүрьһэ хамгаалха агротехническэ болон научна үндэһэтэй севооборотуудые баримталха, тарилгын хубаарилгые саашадань нарижуулан һайжаруулха, ургаса ехэтэй сортнуудай тарилгые үргэдхэхэ, мелиорации хэгдэһэн газарые, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые һайнаар ашагладаг болохо, тэрэшэлэн үрэһэнэй ажахые хүл дээрэнь гаргаха хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ эрилтэ табигдаһан байна. Тиихэдэ шэнэ газар элдүүрилжэ, таряалангаа үргэдхэхэ арга боломжонуудаа бэдэрхэ шухала гэжэ тоологдоо.

Үрэһэ үйлэдбэрилгын материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, тэрэнние промышленна һуури дээрэ гаргаха зорилгоор 1981—1985 онуудта колхоз болон совхозуудта 36 мянган тонно, хилээмэнэй продуктнуудай управленидэ 34 мянган тонно үрэһэ сэбэрлэхэ, хадагалха комплексно пунктнуудые бариха гэжэ тогтоогдоо.

Механизаторнуудта тэр байра барилгые эрид үргэдхэхэ зорилго табигдаа. Мүн механизаторнуудай ажалай түлөөһэн болон материальна урмашуулгые нарижуулан гуримшуулха хэмжээнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ тушаа анхарагдаһан байна.

МҮРЫСӨӨНЭБДИ: БУРЯАД, ШЭТЭ, ЯХАД

1981 ОНОЙ ЯНВАРЬ-ФЕВРАЛЬ ҺАРАНУУДАЙ ДҮНГҮҮД

Түсэбэй дүүргэлтэ (проц.)

	Буряадай АССР	Якудай АССР	Шэтын обл.
Промышленность			
Продукци худалдалга	99.1	103	102
Ажалай бүтээсэ	97	104	100
Промышленна предприятинуудай тоо бүхыдөө	176	134	199
Тэдэнэй дундаһаа продукци худалдаха даабаряа дүүргээгүйшүүл	52	—	24
Энэнь ниитэ тоодо (процентээр)	29.5	—	12
Хүдөө ажахы			
Мал ажалай гол продуктнуудые бэлэдхэлгэ (1 кварталай түсэб)			
Мяхан	92	96	87
Һүн	66	66	62
Үндэгэн	71	65	65
Капитальна барилга			
Гүрэнэй капитальна һомололгоор ашаглалгада оруулагдаһан гол фонднууд (1 кварталай түсэб)	81	92	28
Гүрэнэй капитальна һомололго (бүхыдөө)	96	96	65
Тэрэ тоодо			
Барилга хабсаралгын хүдэлмэринүүд	95	100.1	65
Байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулалга (1 кварталай түсэб)	30	22	13
Өөһэдын хүсөөр хэһэн ажалай хэмжээн	101	102	37
Хүн зоной ажаһуудал хангалга			
Хангалгын ниитэ хэмжээн	98	100.2	98
Худалдаа наймаан			
Гүрэнэй ба кооперативна розничнэ худалдаа наймаан	102	103	100.9

Буряадай АССР-эй статистическэ управлени.

ТАСС — ШЭНЭ ҺОНИН

Л. И. БРЕЖНЕВ К. ФОМВИХАНТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездэ НРПЛ-эй делегацине толгойлжо ерэһэн, Лаосой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ЛНДР-эй Премьер-Министр К. Фомвихантай хөөрэлдөө.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин тушаалда дахинаа һунгагдаһантайнь дашарамдуулан, Л. И. Брежневые К. Фомвихан коммунистнуудай, бүхы лаос арадай үмэнэһөө үнэн зүрхэнһөө амаршалба. КПСС-эй XXVI съездын онсо ехэ уласхоорондын удха шанартайе сэхайлан тэмдэглээд, съездын баталан абаһан тобшололнууд ба заабаринууд —марксистско-ленинскэ теориин, революционно ябуулгын саашанхи хүгжэлтэ болоно гэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэл дотор тодорхойлогдоһон, съезд дээрэ Л. И. Брежневэй элидхэһэн КПСС-эй гадаадын политическэ программые НРПЛ бүрин һайшаана, дэмжэнэ гэжэ К Фомвихан мэдүүлээ. Социализмын үндэһэ һуури табиха, Лаосой национальна бэеэ даалһан байдал ба бүрин сүлөөе хамгаалха хэрэгтэнь үрэ ехэтэй туһаламжа үзүүлдэгэйнь түлөө Советскэ Союзда гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди гэбэ.

Л. И. Брежнев амаршалгынь түлөө баясхалан хүргөөд, аха дүү лаос арадай хэрэгүүд коммунистнуудта, бүхы совет хүнүүдтэ дүтэ һанагдадаг гэжэ тэмдэглээ. Империализмын ба ээрхэн зонхилолгын хүсэнүүдэй харата ябуулгануудһаа шалтагаалан, Зүүн-Урда Азида тохёолдоһон мүнөөнэй шахардуу байдалда Советскэ Союз Лаосой талые бата шууд баридаг байһаар. Эндэхи оронуудтай хүршэ һайн харилсаа хүгжөөхэ гэһэн оролдолго хүсэлэлтэнүүдыень дэмжэнэ, дэлхэйн энэ районахи байдал заһаруулха зорилготой Индохитадай гурбан гүрэнэй үүсхэлые һайшаана гэбэ.

Л. И. Брежнев шэнэ түхэлэй социалис общество байгуулха замдаа амжалтануудые түйлахыень Лаосой коммунистнуудта, бүхы ажалшадта хүсэдэг 'совет коммунистнуудай, бүхы совет хүнүүдэй хүсэлэнгые дамжуулаа.

Хөөрэлдөөн аха дүүгэй хани барисаанай, үнэн сэдьхэлэй, адли хараа бодолнуудтай оршон байдалда үнгэрбэ. (ТАСС).

ДЭЛХЭЙ ШАДАРХИ ЗАМБУУЛИНАЙ ЗАМААР

НИИДЭЛГЫЕ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. Мартын 16. (ТАСС). Владимир Ковалёнок, Виктор Савиных гэгшэдһээ бүридэһэн экипаж «Салют-6» — «Союз Т-4» —«Прогресс-12» гэжэ научна шэнжэлгэ хэдэг комплекс дээрэ гурбан үдэрэй туршада хүдэлмэрилбэ.

Хараалагдаһан программатай зохилдуулан, комплекс дээрэхи түхеэрэлгэнүүд ба аппаратурануудые туршажа, хүтэлхэ арга боломжонуудыень хинан шалгажа байна. Тиихэтэеэ хамта «Прогресс-12» онгосын ашаае зөөнэ.

Медицинскэ шалгалта хэхэ түсэбэй ёһоор, энэ үдэр хөөрэн дэгдэлгын оршон байдалда бөөгнэлгын үзэгдэлнүүдые шэнжэлхэ, космонавтнуудай бэеые түрүүшынхеэ хэмжэн тодорхойлхо, балсангуудайнь ямар байһые сэгнэхэ зорилгоор «Анкета» гэдэг туршалга хэгдэхээр хараалагданхай.

Үдэшэндөө ашаанай онгосын двигателиин туһаламжаар комплексын дабшадаг замай шэглэл шалгагдаха.

Экипажай элидхэлнүүдэй, телеметрическэ мэдээнүүдэй ёһоор, «Салют-6»—«Союз Т-4»—«Прогресс-12» гэжэ замбуулинай комплексын ниидэлгэ һайнаар үнгэржэ байнхай. Хүдэлмэрилхэ таһалганууд доторхи байдалай параметрнүүд иимэ гэбэл: температурань Цельсээр 20 градус, агаарай дараса ртутна столбын 800 миллиметр болоно.

Космонавтнууд Владимир Коваленок, Виктор Савиных элүүр һайн байна. (ТАСС).

СОШОРДОМО ДОХЁО

ТАРИЛГАДА БЭЛЭН БЭШЭ

Хабарай тарилгын үедэ хүдэлгэгдэхэ техникые заһабарилжа дүүргэхэ саг тулажа ерэбэ. Сэлэнгын районой ажахынууд нёдондо бүхы техникээ богони болзорто, һайн шанартайгаар түгэс бэлэн болгоо бэлэй. Харин мүнөө жэл энэ асуудалда районой ажахынууд ямараар хандабахаб?

Техникэ заһабарилан харууһалха, эзэн ёһоор хадагалха талаар Тельманай нэрэмжэтэ совхоздо һүүлэй үедэ горитой юумэн хэгдэһэн байна. Ажахын бүхы техникэ Далайтан гэжэ полевой станай дэргэдэ баригдаһан тусхай талмай дээрэ хадагалагдадаг болонхой. Зуу шахуу метр ута һарабша доро заһабарилагдадаг комбайнууд жэрылдэнэ. Хүдөө ажахын бусад техникэ түхэл түхэлөөрөө илгагдажа, өөһэд өөһэдынгөө һууринуудые эзэлэнхэй. Шэнэ техникэ амяараа байлгагдана. Заһабарилагдаһан сеялкэнүүд, плугууд мүн лэ эрилтын ёһоор тусхай тулга дээрэ табигданхай. Гуша гаран сеялкэ һайн шанартайгаар заһабарилагдаа гэжэ сэгнэгдэбэ. Үлэһэн техникые табан механизатор элэ үдэр нүүдтэ бэлэн болгохоор хүдэлжэ байна. Д. Дашидондоков, Д. Бубеев, Б. Дымбрылов, Д. Бальчинов гэгшэд илангаяа оролдосотойгоор ажаллана гэжэ мастерскойе даагша Виктор Батуевич Борисов тэмдэглэнэ. Хүдөө ажахын техникэ хүсэд шахуу бэлэн болонхой гэхэдэ, 66 тракторай оройдоо 6-ниинь лэ заһабарилагдажа байна. Бэшэ тракторнууд ажахын хэрэглэмжэдэ хүдэлгэгдэнэ.

Бидэнэрэй шалгажа ябаһан үдэр энэ совхоздо механизаторнуудай суглаан боложо, хабарай тарилгые үнгэргэхэ хүдэлмэриин түсэб тодорхойлогдожо байгаа. Полевой стануудые һайнаар түхеэрхэ асуудалда эндэ онсо анхарал хандуулагдана. Тусхайлбал, Далайтанай станда шэнэ бани, магазин баригдаа юм.

Энэ ажахын хүршэ —Кировэй нэрэмжэтэ совхоздо хабартаа хүдэлгэхэ техникээ тиимэ һайнаар бэлдэнэгүй гэхэдэ болохо. 18 трактор үнөө заһабарилагдаадүй байһаар, Госкомсельхозтехникын Оронгын, Тарбагатайн, Тохойн мастерскойнуудта эльгээгдэһэн тракторнуудынь «төөришэнхэй». Заһабарилгын болзор, шанар тушаа совхозой инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй зүгһөө шанга эрилтын табигдахагүйдэ, зарим тракторнууд хэдэн һараар холын мастерскойнуудта миин хэбтүүлэгдэнэ. Ахамад инженерэй уялгые бэелүүлжэ байһан МТМ-эйе даагша Н. Д. Кузьмин, мүн заһабарилгада мүнгэ үгэдэг бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд ямар трактор хэзээ заһабарилагдахаб, ямар хэмжээнэй заһабарилгада ороо6 гэһэн асуудалнуудта харюусажа шадахагүй байба.

Совхозой техникэ нэгэ газар хадагалагдаад, заһабарилагдан харууһалагданагүй. Сеялкэ, плуг, бүдүүр станци гэхэ мэтэнүүд отделени бүхэндэ тараагданхай, зарим машинанууд айлай газаагуур харагдаха юм. Харууһалгын тусхай талмай дээрэнь үлэһэн техникэ ямаршье эмхи гуримгүйгөөр эндэ тэндэ хаягдалшаһан хэбтэнэ. Һая асарагдаһан шэнэ техникэ ямаршье эмхи гуримгүйгөөр буулгагданхай. Хабсаргагдаагүй үзэл, детальнууд һандаранхай хайрсагуудай хажуугаар шабар шабха соо хэбтэбэ. Дэргэдэнь жэбэрһэн түмэрэй хаядаһанууд обоо хүбөө харагдана. Заһабарилгынь талмай түмэрэй хаядаһа суглуулдаг газар мэтэ үзэгдэнэ.

— Сеялкэ, плугууд хүсэд шахуу заһабарилагдаа, —гэһэн Н. Д. Кузьминай мэдүүлгые шалгалта буруушааба.

Олонхи сеялкэнүүдтэ тарилгын оньһон байхагүй, дискнүүдынь тааруулагдаагүй байба. Шагтагалагдадаг бусад машинануудта дутуу дунданууд мүн лэ олон элирүүлэгдэбэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, заһабарилгын харюусалгатай асуудалда Кировэй нэрэмжэтэ совхозой дирекци, партком анхаралаа хандуулнагүй гэжэ эдэ бүхы баримтанууд гэршэлбэ. Заһабарилгын график даабари, гурим тодорхойлогдоогүй, социалис мүрысөөнэй гурим тухай механизаторнууд дуулаашьегүй, уялганууд абаашьегүй байха юм. Тиихэдэ механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсал эндэ эмхидхэгдээгүй байшоо. Хабарай тарилгын хүдэлмэри ойртоо. Эдэнэр дутагдалнуудаа хэзээ усадхахаб гэжэ асуухаар болоно.

П. СОБЯНИН, арадай хиналтын Гусиноозерскын комитедэй инструктор;
В. САЖИН, «Улаан Сэлэнгэ» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша;
Н. НАМСАРАЕВ, манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ХҮТЭЛБЭРИ БОЛГОН АБАБАБДИ

Би Дархитын һү һаалиин фермые даагшаар хүдэлдэгби. Мүн өөрынгөө коллективтэ агитаторай уялга дүүргэгшэб. Тиигээд мүнөөдэр би агитаторби, үглөөдэр — фермые даагшаб гэжэ энэ хоёр тушаалаа хубаарилдаггүйб. Юуб гэхэдэ, эдэ хоёр удхаараа нэгэн болоно — хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, ажалыень һайнаар эмхидхэхэ.

Ажалшадые зоригжуулхын тула нэн түрүүн үйлэдбэри дээрэхи байдалаа агитатор дууһан мэдэхэ үшартай гээшэ ааб даа. Мүн агитаторай үгэ политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин олон янза түхэлнүүдэй нэгэ хубил ха юм. Агитаторай үгэ бодото ажал хэрэгтэй хэр зэргэ холбоотойб. тэрээнһээ аша үрэнь дулдыдаха. Үйлэдбэри, ажахын хүдэлмэри өөрын хүмүүжүүлхы тон ехэ удха шанартай. Ажал хэрэгэй бүтээсэтэй байхада, хүнүүдшье урма зоригтой. сэдьхэл дүүрэн байдаг. Хүдэлмэри урагшагүйдэбэл, хүнүүдшье уруу дуруу, сог залигүй болошодог.

Манайшье фермэһээ жэшээ абаад харахада, тиимэ агша. Манай фермэ нилээд удаан саг соо баригдабашье, харин нёдондоной сентябрь һарада 192 үхэр байлгаха оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэнүүдтэй шэнэ байратай болообди. Проектнь ехэ дутагдалтай байжа, барилга эхилһэнһээ хойшо хэды дахин хубилгагдаа. Анха түрүүн үнеэдые уянгүй харууһалха гурим хараалагдаа. Удаань уяанда байлгахаар хэгдэжэ эхилбэ. Харин эсэстэнь дахин түрүүшынгээ гуримда бусаба.

Мүнөө фермымнай 200-гаад үнеэдые оньһожоруулагдамал аргаар һаадаг хоёр оператор харууһалдаг. Тиин гэхэдэ шэнэ байрада оройһоор, һаалимнай доошолжо эхилээ. Ушарынь хадаа, шэнэ комплексын һүрэгые шэнэ залуу гунжадаар бүридүүлхэ байһан аад, оньһожоруулагдамал аргаар һаадаг «Ёлочка» түхэлэй түхеэрэлгэдэ дадаагүй хуушан үнеэдээ табижархихада, юун мүртэй юумэн болохоб даа.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон зоовет-мэргэжэлтэдэй шэнэ комплексдо орохын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри саг сооһь хэзгүйнь халаглахаар. Бэшэшье дутагдалнууд олон һэн. Иимэ байдалай тохёолдоод байхада, агитаторай гоё гоёор олон юумэ шашаһанай үлүү. Хамсыгаа шуугаад лэ, өөрөө жэшээ харуулан, бусадтай хамта һаад бэрхэшээлнүүдые түргөөр дабахын хойноһоо оролдохо зэргэтэй. Харин үгөөрөөшье хүнүүдые зоригжуулха тухайгаа мартаха ёһогүй.

Проектын дутагдалнуудһаа уламжалан, үбэлэй гол хүйтэндэ транспортёроймнай һаба сооһоо үһан гаржа мэгдэхэгээ. Тиигэжэ хашагадахадаа, тон яаралтайгаар үнеэдэй хэбтэхэ шэнэ хэбтэрнүүдые бүтээбэбди.

Энэ үбэл нёдондонойхидо орходоо тэжээл бии. Үбһэ, һолоомо, талха, сенаж, шэлбүүһэ яһала олбогоор малдаа үгэнэбди. Бүдүүн тэжээлээ хэршэнэбди.

Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулгануудай ашаар үдэрэймнай һаам, жэлэй эхинтэй сасуулбал, нилээд дээшэлбэ. Ингээд байхада, хүнүүднайшье яһала урма зориг оронхой.

Агитаторай болон фермые даагшын уялгануудые илгаруулханиь заримдаа хэсүүтэйшье һаа, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа, зоноо бултыеньшье суглуулаад хөөрэлдөө хэхэш, ганса ганцаарантайньшье хөөрэлдэхэ ушар гараха.

Ехэнхидээ үглөөнэй тэжээл малдаа хубаайһанай удаа, 10 сагһаа 11 болотор комплексынгоо столоводо сугларжа, сай баридаг заншалтайбди. Эндэмнай холодильник, электро-пеэшэн, амһартанууд бии. Колхоз һарадаа 90-ээд түхэриг мүнгэ энэ хэрэгтэ үгэдэг.

Эгээл энэ забһарта хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэхэдэ зохид юм. Заал һаа өөрөө бэшэ, правлениин түлөөлэгшэд, мэргэжэлтэд ерэжэ, һонирхолтой, ажалдамнайшье туһатай зүйлнүүдые хөөрэжэ үгэдэг. Съездын материалтай анхаралтайгаар танилсаабди. Харин түүхэтэ удха шанартай эдэ шиидхэбэринүүдые үшөө удаан саг соо шэнжэлэн үзэхэ, ажал хэрэгтэе хүтэлбэри болгон абаха уялгатайбди.

Агитаторай шухала нэгэ уялга гэхэдэ, ажалай журам сахихын түлөө тэмсэл болоно. Саг үргэлжэ энээндэ анхарал хандуулһанай эсэстэ коллективнай яһала гурим журамаа алдангүй мүнөө ябана. Үнеэдэймнай һаагдангүй үлэхэ ушар үзэгдэхэеэ болинхой. Тушаагдаһан һүнэймнай шанаршье һайнаар сэгнэгдэнэ. Дунда зэргээр һүнэймнай 92 — 93 процентнь нэгэдэхи сортоор тушаагдана.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, һаамаа удаа дараагаар дээшэлүүлжэ, апрель һара болотор үдэрэй адагынь 1000 килограммда хүргэхэ хүсэлэнтэйбди. Тиигэбэл кварталайнгаашье, хахад жэлэйнгээшье түсэбүүдые дүүргэхэмнай лабтай. Энэ талаар агитаторай ябуулха хүдэлмэри үшөөл ехэ гээшэ. Нэн түрүүн түрэл партиингаа XXVI съездын шиидхэбэринүүдые хүн бүхэндэ хүргэхэ, таарууv зохидоор ойлгуулжа үгэхэ бологдоно.

К. СОДНОМОВ,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Дархитын һүнэй фермые даагша, агитатор.
Загарай.

ҮҮЛТЭР ҺАЙЖАРУУЛГЫЕ АНХАРАН...

Түрэл партиингаа XXVI съездын нээгдэхэ үдэр һү һааха хоёр һарын түсэб дүүргээбди гэжэ мэдүүлхэ хүндэтэ эрхэ олохын тула манай фермын коллектив аһан шадалаараа ажаллаа һэн.

Ямаршье амжалта бэлэхэнээр туйлагдадаггүй ааб даа. Энэмнай арбадахи табан жэлдэ ажалай эршэ олоһоной аша үрэ мүн. Бидэнэр табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие 1980 оной апрелиин эхеэр бүхы фермээрээ бэелүүлжэ шадаа һэмди. Тиимэһээ арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхиндэ алхасаяа алдангүй дабшаха аргатай байба гээшэбди. Социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Мария Ивановна Власова, Любовь Георгиевна Нетесова гэгшэд ябана. Сэхыень хэлэхэдэ, манай коллективтэ гээгдэлдэ ороһон һаалишан байхагүй. Һаалишадай олонхинь энэ фермэдэ униной ажаллажа байһан хадаа дуршэл шадабаряараа илгардаг юм. Баян дүршэлтэйшүүл залуушуулда туһалха гэжэ холо оролдодог, хамтынгаа хэрэгэй түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрдэг.

Энэ жэлдэ малай үбэлжэлгэ яһала һайнаар үнгэржэ байна. Манай совхозой мал Сэлэнгын бусад ажахынуудайхида орходоо үбһэ тэжээлээр яһала һайнаар хангагданхай гэжэ тэмдэглэмээр. 2770 тонно сенаж, 30 мянга гаран центнер һайн шанартай үбһэ совхоздо бэлэдхэгдэһэн байжа, манай малшад үнеэдэй ашаг шэмые үбэлжэлгын үедэ дээшэлүүлхэ аргатай байгаа.

Зүгөөр үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха хэрэг тушаа хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Наһанайнгаа 40 жэл шахууе мал ажалда зорюулһан хадаа ухаандаа хадууһан, бэеэрээ дабажа гараһан юумэн олон ааб даа. Бүри залуухандаа һаалишанаар хүдэлжэ байха үедэмни үнеэдэй үүлтэр тиимэ һайншье байгаагүй. Нютагаймнай багашаг бэстэй, һү шэмэ багатай үнеэд байгаа. Тиигэбэшье тэдэ жэлнүүдһээ эхилжэ, үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха тодорхой хүдэлмэри ябуулагдаа. Ехэ һү үгэдэг үнеэдэй тугалнуудые тэмдэглэжэ, һайнаар түлжүүлхэ гэжэ оролдодог бэлэйбди. Тиихэдээ үнеэн бүхэнэй һүнэй хэмжээс болон тоһолигыень амяарлан тодорхойлоод, тэрэнээ хамтын амһартада юулдэг байгаабди. Һүтэй үнеэн, тэрэнэй тугал тус тустаа тусхай тэмдэгүүдтэй байгша һэн. Һүтэй үнеэдһээ абтаһан эмэ тугал, буруунуудай хээрын бэлшээридэ харууһалагдажа байгаашье һаань, тухатай сагтаа арбаад километртэ ошожо, саг үргэлжэ шэгнэжэ, ямар мал боложо байнаб гэжэ һонирходог бэлэйбди. Һүүлэй һүүлдэ һайнаар харууһалагдаһан гунжан үнеэдээ өөһэдөө даажа абадаг гуримтай байгаа һэмди.

Харин мүнөө тиимэ хүдэлмэри манай ажахыда хэгдэхэеэ болишонхой. Мүнөө һүтэй үнеэдэйнгээ эмэ тугалнуудые бэдэржэ олохын аргагүй болоод байна. Тиимэһээ ажахын зооветеринарка мэргэжэлтэд, мүн районой зоотехнигүүд үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэрие саг үргэлжэ ябуулха, гуримшуулха уялгаяа бэелүүлхэ ёһотой гэһэн эрилтэ табиха эрхэтэйбди.

Түрүү коллективүүдэй, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые ажаглан шэнжэлхэдэ, эдэнэр фермэ дээрэхи бүхы хүдэлмэриез нарин гуримаар ябуулдаг, ажалай журам хэлбэришэгүйгөөр сахидаг байна. Манай коллектив мүн лэ иимэ зорилго урдаа табина. Фермын байра мүнөө үеын эрилтээр сэгнэхэдэ, тиимэшье һайн бэшэ юм. Жэл бүри тэндэ заһабарилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг, тэрэнэй унжагайрха ушар тохёолдодог. Электрын элшэ хүсэн үнгэрэгшэ намар таһалдадаг байгаа. Теэд үйлэдбэридөө тохёолдоһон эдэ дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээнүүдые абаад, ажалайнгаа абьяас һуларуулхагүй гэжэ оролдонобди. Һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха энэ жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилго урдаа табинхайбди.

Д. БАЛЬЧИНОВА,
Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой Доодо-Бүхэнэй фермые даагша.

ТАРЯАШАДАЙ ГАБШАГАЙ ВАХТА

Ороной хүдөө ажахын үйлэдбэрие саашадань хүгжөөлгэдэ шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон хүдөөгэй ажалшад ерэхэ ургасын бата бэхи үндэһэ һуури табина. Олохон ажахынуудта тарилгын бүхы техникэ бэлэн болгогдонхой, үрэһэ хүрэнгэнь бэлэн, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ полидо гаргагдажа тараагдаа. Тарилашадай ажал хэрэгүүд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд иигэжэ хөөрэнэ:

ТАМБОВ. Гар ажал багаар хэрэглэжэ, түрүү аргаар саахарай свёкло таржа ургуулха гэдшэ «Комсомолец» совхоздо нээгдэһэн түрүү дүй дүршэлэй областной һургуулиин хэшээлнүүдэй гол темэ болоно. Агрономууд, бригадирнууд, механигууд, свекло ургуулагшадай отрядуудай һурган хүмүүжүүлэгшэд олоороо эндэ һурана.

«Комсомолец» совхоздо сагай уларилай ямаршье орёо бэрхэ эрхэ байдалтай жэлдэ үндэр баян ургаса хураадаг юм. Үнгэрһэн табан жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 253 центнер свёкло суглуулагдаһан байна.

ВИЛЬНЮС. Литвагай лен тарижа ургуулдаг 300 ажахын отрядууд техникээ заһабарилжа дүүргээд, наг шэбхэ полидо зөөжэ эхилэнхэй.

Республика дотор лён ургуулагшадай хабарай хүдэлмэридэ хэр зэргээр бэлэн болоһыень шалгажа дүүргэбэ. Пасвальска ройной «Искра» колхоздо урда жэлнүүдтэ мэтэ мүрысөөндэ эрхимлэнэ гэжэ элирүүлэгдээ. Тэндэ агротехникын түрүү арга дүршэлэй республиканска һургуули нээгдэнхэй юм. Тус ажахыда хэдэн жэл удаагуур гектарай 12 центнер хүрэтэр лён-долгунец хураана. Литвагай тариан ажалай эрдэм шэнжэлгын институдай эрдэмтэдтэй нягта харилсаа холбоотойгоор ажалладаг байһанай ашаар иимэ амжалта туйлаһан байна. Тэдэнэй заабарин ёһоор, поли бүхэнэй онсо илгаае хараада абажа, тарилга зүбөөр хэдэг юм.

Тус колхозой жэшээгээр республикын тусхай шэглэлтэй ажахынууд ганса эрхим шанарай үрэһэ хүрэнгөөр тарилга хэдэг болонхой. Тэдэнтэй мүрысэн ажалладаг Белоруссиин тарлашад һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэ үгэлсэжэ, ехэ туһа хүргэбэ.

ТУЛА. Заокско райондо кукурузые тарилгада бэлдэхэ талаар ажахынууд хоорондын пункт эмхидхэгдэнхэй юм. Эндэ үрэһэ хүрэнгэ шанаржуулдаг байна.

Үнгэрһэн хабартаа хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта агрономическа иимэ арга туршагдаһан юм. Һайн үрэ дүн туйлагдаһан байна. Химическэ аргаар шанаржуулагдаһан кукуруза эртын орооһото ургамалнуудай үрэһэнтэй холигдон таригдаа һэн. Тиигэжэ хоёр дахин шахуу ехэ ногоон набша намаа суглуулагдаа. Алексинскэ, Веневскэ, Дубенскэ болон бусад хэдэ хэдэн районуудай ажахынууд Заокско таряашадай жэшээгээр кукурузын үрэһэ бэлдэхэ шэнэ арга хэрэглэжэ эхилэнхэй.

МИНСК. Белоруссиин хүдөө ажахые оньһожоруулгын институдай дэргэдэ механизаторнуудай курса нээгдэнхэй. Эндэ 170 хүн таряашадай шадабариин нюусануудые шудална.

Республикын томо ехэ бүхы предприятинуудта, Госкомсельхозтехникын һуралсалай түбүүдэй дэргэдэ, хүдөө ажахын болон техникумүүдтэ иимэ курсанууд хүдэлдэг юм. Тарилгын эхилтэр 4 мянга шахуу городой хүн зон механизаторай мэргэжэлтэй болохо юм.

(ТАСС).

СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙ

ЭРЭ ХҮН ЗОРИҺОНДОО

Валентин Романович Толстоухов аласай аян замда түргэн түхеэржэ, түрэл һайхан Москва хотоёо, ажалша коллективээ, гэр бүлэсэ орхижо, холын Буряад орон хүрэжэ ерээ бэлэй. Ленинэй, Хүндэлэлэй Тэмдэг ордениудтай, дүршэл шадабаритай проходчик Валентин Толстоуховые Хойто-Байгалда эмхидхэгдэһэн тоннельнэ 12-дохи отрядай коллективтэ ехэ дуратайгаар абаа һэн.

—Бидэ Байгалай тоннель малтаха ажал эхилхэһээ урид өөрын бааза, байрын гэрнүүдые бариха ёһотойбди. Тиимэһээл барилгашанай, модо отологшын мэргэжэл шудалха ёһотойбди. Ойрын лэ сагта тоннель малтаха ажалаа эхилхын тула, хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллаха болонобди, — гэжэ тоннельнэ отрядай начальник тиихэдэ хэлээ бэлэй.

Валентин Романович Толстоухов бүхы хүдэлмэришэдтэй адли һүхэ барижа, модо отолоо. Байгалай хадануудай хормойдо, зээрэн дошхон Гоуджекит горхоной эрьедэ хүдэлмэришэдэй посёлок барилсаа. Валентин эсэхэ сусаха гэшые мэдэнгүйгөөр ажаллажа, залуушуулай анхарал татадаг, эрхим ажалай жэшээ харуулдаг һэн. Тоннель малтаха ажалай эхилхэ үдэрые тэсэжэ ядангяар хүлеэдэг һэн. Москва, Ленинград, Харьков болон бусад хото городуудһаа ерэһэн проходчигууд богонихон болзорой туршада холын зэрлиг дайдада бүхэли посёлок бариа. Столово, магазин, саад, ясли, клуб, дизельнэ станци болон бусад барилга хэжэ, Байгалай тоннель бариха бэлэдхэл хээ.

«Үглөө эртэһээ үдэшэ оройболотор барилга хэнэбди. Сагай ошохоньшье түргэн байна даа. Гранит шулуун хадануудай хормойдо шэнэ поселок бодхоогообди. Үнэншэжэ ядахаар. Залуу хүбүүд үнэн сэхээр ажаллажа, байгаалиин бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабана. Мүнөө үеын ёһотойл «корчагинецууд» байна даа. Иимэ урагшаа эрмэлзэһэн һанал бодолтой залуушуултай барилга хэхэдэ, урматайшье. Ойрын сагта Байгалай тоннель малтажа эхилхэмнай», — гэжэ һамгандаа бэшэһэн байха юм.

Дуршэл шадабаритай проходчик Валентин Романович Толстоуховые бригадираар дэбжүүлжэ, газар малтаха «Фурукава» түхеэрэлгые хабсаргахыень найдаһан юм. Бригадынь гэшүүд богони болзорой туршада энэ даабаряа дүүргэжэ, Байгалай тоннель малтахаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэ.

...1977 оной февралиин 6. Энэ үдэр Байгалай хадануудай зүүн талада газар тэһэлэгдэжэ, түмэр замай тоннель малтаха ажал эхилээ бэлэй. Гранит шулуу үрэмдэхэ. Удаань тэһэлхэ. Бутаргагдаһан шулуу тоннель сооһоо гаргаха. Москва хотодо гү, али Ленинградта метро бариһанһаа һураггүй хүндэ байшаба. Зэр зэмсэг дуталдаха. Түрүүшээр тоннель соо хүйтэн, шииктэйшье һэн. Ган хатуу гранит шулуунай дундуур тоннель малтагдажа. проходчигууд метр метрээр үеагшаа дабшажа захалаа. Хүрьһэнэй дундаһаа үһан сорьёлон гаржа, проходчигуудай ажалда нилээд һаад хэдэг байгаа. Часай туршада 200—250 кубометр үһа бүлэжэ гаргаха ушар нэгэтэ бэшэ дайралдадаг һэн. Түрүүшын метрнүүд хүндэл байгаа. В. Р. Толстоухов гранит шулуу малтаха ажалай нюусануудые түргэн лэ ойлгожо, бригадынгаа гэшүүдтэ зүбшэл заабари хэлэжэ, даабаряа үлүүлхэ хэрэгтэнь нилээд туһалдаг һэн.

Һара бүри 75 метр тоннель малтаха гэһэн зорилго элэнэй урда табигдаба. Барилгын баазаһаа холо, янгинама хүйтэн энэ хойто хизаарта, хатуу шулуу һэтэлэн, һарадаа 75 метр тоннель малтаха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа.

— Һарадаа 75 метр тоннель малтаха арга бии. Оролдохол хэрэгтэй, — гэжэ В. Р. Толстоухов эрид шиидэнгээр хэлээ һэн. Халаанай туршада минутыншье саг мини байлгангүйгөөр техникээ ашаглаха гэһэн эрилтэ хүдэлмэришэдэйнгөө урда табяад, тэдэнэй ажал хэрэгые ехэл наринаар хинан шалгадаг бэлэй. Хүдэлмэришэн бүхэнэй хажууда ошожо, зүбшэл заабари үгэдэг заншалтай. Заримань газар үрэмдэхэдөө, бэрхэ байха юм. Нүгөө заримаиинь бутаргагдаһан шулуу автомашинануудта түргэнөөр ашаха. Бригадынь гэшүүд дүрбэн халаанай туршада тоннель малтадаг болоо һэн. Дүршэл шадабаритай хүбүүдые звеное даагшаар табиба.

Томаз Тхелидзе, Геннадий Кузнецов, Владимир Полышев гэгшэд ажал хүдэлмэри эмхидхэхэдээ, бэрхэ байһанаа хэрэг дээрэнь харуулжа шадаа. В. Р. Толстоухов эдэнэртээ зүбшэл заабари хэлэжэ, эсэгэ мэтээр дахуулдаг заншалтай. Неделидээ нэгэ удаа бүхы бригадаараа сугларжа, ажал хэрэг тухайгаа үнэн зүрхэнһөө, сэхэ руунь хөөрэлдэдэг. Хэн тиимэ һулахаанаар ажалланаб? Юундэб? Үндэр бүтээсэ туйлахын тула юу хэхэ хэрэгтэйб? Эндэ нюур сахингүйгөөр, сэхэ руунь хөөрэлдэжэ, шухала шиидхэбэри абтадаг байгаа.

—Үйлэдбэриин суглаан залуушуулые хүмүүжүүлхэ, һургаха ёһотойл университет мүн. Энэ суглаае шадамараар үнгэргэхэ хэрэгтэй, —гэжэ В. Р. Толстоухов хэлэдэг. Тэрэ бригадынгаа коллектив дотор хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулжа, хүнгэн бэшэ ажалайнгаа нюусануудые ойлгуулжа үгөө. Эдэнэр хэрбээ 1977 ондо һарадаа 35—40 метр тоннель малтадаг һаа, 1978 ондо 60—70 метр тоннель малтадаг болоо һэн. Бүхы коллективээрээ хэлсэжэ, бригадна подряд хэрэглэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа бэлэй. Тоннель малтаха ажалда бригадна подряд хэрэглэжэ болохоор аал! Тоннельнэ 12-дохи отрядай хүтэлбэрилэгшэд һэжэглэн барин зүбшөөгөө һэн.

В. Р. Толстоуховай бригадын коллектив һара бүриинөө даабарие үлүүлэн дүүргээд, зэр зэмсэг электрын элшэ хүсэ арьбалаад байбал, нэмэлтэ түлбэри абаха ёһотой. Хүдэлмэришэдэй харюусалга эрид дээшэлүүлэгдээ. Һара бүри 75—80 метр тоннель малтахын тула бригадын гэшүүд тэмсэжэ захалба. 1978 оной июль һарада 76 метр тоннель малтажа, «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив дотор эгээл һайн бүтээсэ туйлагдаа һэн. Валентин Толстоуховай бригадын гэшүүд һарадаа 80—90 метр хүрэтэр тоннель малтадаг болобо. 1980 ондо 900 метр тоннель малтаха даабаряа холо үлүүлээ. Зарим һаранuудта 100 метр тоннель малтажа, республикын ажалшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ олон удаа илажа гараа.

—Өөрынгөө хүсэ шадалда, арга боломжодо найдаха хэрэгтэй. Аха заха нүхэдэйнгөө дүршэл шадабарие халан абаха шухала. Тиигэбэл ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахат, амжалта туйлаһан лэ байхат, — гэжэ В. Р. Толстоухов залуушуулые һургадаг.

— Түрүүшээр Хойто-Байгалда ажаллахань ехэл хүндэ һэн. Үбэлынь 45—50 градус хүрэтэр хүйтэрхэ, 2—3 метр гүнзэгы саһан орохо. Хойто полюсто байһан шэнги. Би эндэ үни хүдэлжэ шадахалгүйб гэжэ һанаһан хүм. Валентин Романович зүбшэл заабари хэлэжэ, өөрынгөө хүсэ шадалда найдаха арга олгоо. Зургаадахи жэлээ БАМ дээрэ ажалланаб, — гэжэ Томаз Тхелидзе мүнөө энеэбхилэн хэлэнэ. Бригадын гэшүүд Геннадий Кузнецов, Владимир Пантелеев болон бусад мүн лэ Валентин Романовичай хүтэлбэри доро сэбдэг хүйтэн хойто дайдада тоннель малтажа хүдэржөө.

Гранит шулуу үрэмдэн, тоннель малтаха гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Эндэ одоол зориг шадабари, дүй дүршэл хэрэгтэй.

...Табяад наһанай, үндэр томо бэстэй хүн тоннель соогуур алхалжа ябана. Бутаргагдаһан шулуу тээһэн машинанууд хажуугаарнь хүнхинэлдэн үнгэрнэ. Хабсагай шулуун хадануудай ямар нэгэ гайхамшаг хүнды соо ороод ябаһан шэнги. Теэд энэмнай Валентин Романовичай бригадын гэшүүдэй гараар малтагдаһан тоннель ха юм. Үдэр һүнине, үбэл зунине илгангүйгөөр, метр, сантиметрээр урагшаал дабшадаг бэлэй. Унтангүй хоноһон һүнинүүд, суглаан, хөөрэлдөөнүүд...

Байгалай тоннелиие саг болзортонь малтажа дүүргэхын тула В. Р. Толстоуховай бригадынхид, тоннельнэ 12-дохи отрядай бүхы хүдэлмэришэд гайхамшаг ехэ оролдолго, үүсхэл гаргаа.

Дүрбэн жэлэй туршада 4000 метр тухай тоннель В. Р. Толстоуховай бригадын коллектив малтажа, Байгалай тоннель малтаха хүдэлмэрие нэгэ жэлээр урид дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулаа.

—Бригадымнай хүдэлмэришэд бэрхээр хүдэлнэ. Мүнөө үедэ ганса һайнаар хүдэлхэ бэшэ, олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха ёһотой. Хүбүүднай сүлөө сагтаа хоккей, футбол, волейбол наададаг. уран һайханай хүдэлмэридэ хабаадалсадаг. Һайнаар амарһан дээрэһээ эрхимээр ажалладаг, — гэжэ В. Р. Толстоухов бригада тухайдаа хөөрэнэ.

Дошхон түргэн урасхалтай Гоуджекит голой эрьедэ, нарһан тужын хаяада Валентин Толстоуховай гэрынь оршодог. Ажалһаа эсэшоод бусахадань, Валентина Дмитриевна һамганиинь урин дулаахана аар угтадаг. Тэрэ Гоуджекидэй дунда һургуулида багшаар ажаллажа, БАМ-ай үхибүүдые, ерээдүйн хүдэлмэришэн ангиие хүмүүжүүлнэ. Саша хүбүүниинь дунда һургуули дүүргээд, эсэгэтэйгээ хамта Байгалай тоннель малталсажа, проходчигой мэргэжэл шудалаа.

— Минии ажал хэрэгые үргэлжэлүүлхэ хүн бии, — гээд Валентин омогорхолтойгоор хөөрэдэг. БАМ барилсаха, илангаяа Байгалай тоннель малтаха хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө коммунист В. Р. Толстоухов һаяшаг Социалис Ажалай Геройн нэрэ солодо хүртэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ Гоуджекит голой эрьедэ оршоһон гэр тээшэ БАМ-ай барилгашад һубарина. Бэрхэ проходчик, үнэн сэхэ коммунист Валентин Толстоуховые амаршалжа, үшөөл ехэ амжалта туйлахыень юрөөнэ. Гоуджекит гол мүнөө үеын дуунай аялгые хүгжэмдэжэ, БАМ-ай барилгашадые магтаһан шэнгеэр харьялан бурьялан урдана.

—Ойрын сагта ашаатай поезднууд Байгалай тоннель соогуур гүйлдэхэл байха. Тэрэ үдэрые ойро болгохын тула оролдохобди, — гэжэ Социалис Ажалай Герой В. Р. Толстоухов мэдүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.

Совет орон дотор

КУБАНЬ: ТАРИЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА

КРАСНОДАР. Кавказай шэлын үрэжэлтэ газарһаа эхилээд, Кубаниин талын хойто хилэнүүд хүрэтэр хабарай тарилга түлэг дундаа ябуулагдана. Усть-Лаба, Тамань, Приазови, Адыгей ажахынуудай хэдэн зуугаад тарилгын агрегадуул ешмээн, обёос, горох, олон жэлэй ногоо тарина.

Газар хахалжа механизмууд хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Механизаторнууд хоёр миллион гектар газар хахалжа, тарилга хэхэ зэргэтэй юм. Тэрэ талмайн гурбанай нэгэ хубида саахарай свёкло, наран сэсэг, кукуруза, соя индустриальна аргаар таригдаха юм. 2660 звеньевой ба отрядуудай начальнигууд эдэ ургамалнуудые тарижа ургуулха индустриальна арга шудалха талаар хизаарай курсануудые дүүргэһэн байна. Тэдэ Сельхозтехникын районууд хоорондын нэгэдэлдэ хүдэлжэ, тарилгаһаа эхилээд, ургаса хураалга хүрэтэр бүхы хүдэлмэрие хэжэ һураһан байна.

КПСС-эй XXVI съездын дүнгүүдээр зоригжоһон Кубаниин механизаторнууд хабарай тарилгые тон таарамжатай һайн болзорто, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ зорилго урдаа табинхай. Тарилгын хэгдэһэн поли бүхэниие шанарай талаар ниитын комиссинууд тушаажа абана.

ЗУУҺАА ЗУУН ХУРЬГАД АБТАА

Репортаж

Онинборск тосхонһоо баруун хойшоо гараад ябахада, удааншье болонгүй малай байра тобойн харагдаадхиха. Энэмнай Анаагай совхозой түрүү хонишон, коммунист Франс Иосифович Шевчугай үбэлжөөн гээшэ. Энэ хүн гэр бүлөөрөө эхэ хонидые харууһалдаг. Хэдэн мянган хурьгадые абажа, түрэл ажахыдаа ехэ олзо оруулжа, алдар солодо хүртэжэ ябадаг хүн юм. Бүри һаяхана февраль һарын һүүл багаар энэ отарада хүрэжэ, ажалша бүлэтэй уулзаһан, ажал хэрэгтэйнь, туйлаһан амжалтануудтайнь, ажалуудалтайнь танилсаһан байнабди.

Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, хонишод туха сүлөөгүй байба. Хонидой байра хуушараһаншье һаа, һайса дулаалагдаһан, шабардаһан, сагаадагдаһан байба. Хоёр талаарнь хурьгадайнгаа таһалгануудые түхеэрэнхэй. Һая гараһан хурьгадынь байрынгаа тэг дунда амяарлагдаһан клеткэнүүд соо эхэтэеэ байлгагдана. Таһалга бүхэндэнь хобоо хобтонуд соо һайхан үбһэн, холимог, тэжээл, ногооной гурил, брикет болон гранула хэгдэнхэй, амһарта соо нодгой үһан харагдана. Ехэ таһалгада маалалдан байһан хурьгадай дунда Франс Иосифович баһал сүлөөгүй, сэл хүхэхэн үбһэ хобтонууд соо хэнэ.

— Хонидной хурьгалжа дүүрэнтээ. Мүнөө үедэ отарынгаа эхэ хонин бүриһөө хурьга абаад, түлжүүлжэ байнабди. Үшөө 12 хонин түрэхэ юм, — гэжэ ахалагша хонишон баяртайгаар мэдүүлээ.

Туйлаһан амжалтыень харахада, һайн лэ гээшэ. Түсэбэй ёһоор зууһаа 85 хурьга, социалис уялгынгаа ёһоор 100 хурьга абаха байгаа. Тэрэнээ бэелүүлхэнь гээшэ ааб даа.

—Түрэл партиингаа XXVI съездын түлэг эхилээд байхада, хонин бүриһөө хурьга абабабди, Энэмнай парти, правительствын урдада манай харюу болоно, — гэжэ нүхэр Шевчук хөөрэбэ.

Энэ жэлэй түл абалгада ороо дүршэлтэй хонишод нарин һайнаар бэлдэһэн байна. Үнгэрһэн намар хонидоо үрэжүүлгын үедэ отарынгаа хажууда таригдаһан зелёнкын поли дээрэ бэлшээһэн, зундаа, нажартаа һүрэгөө һайса таргалуулжа шадаһан байгаа. Байраяа саг соогоо бэлдэһэн, түл абалгада хэрэгтэй болохо бүхы юумэез асарһан, суглуулһан байха юм.

Тарган һайн хонидынь хорёод хоногто үрэжүүлэгдээ һэн. Энэ хүдэлмэрие ахалагша хонишон ооређ шадабаритайгаар хэдэг.

Хонидынь мүнөөшье тобир тарганууд, намарайнгаа хүшэ шадалые алдаагүй гэхээр.

Нёдондо тэдэнэр даалгагдаһан отарынгаа эхэ хонин бүриһөө хурьга түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 3,1 килограмм нооһо хайшалһан, хурьган бүхэнөө 21 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгааһан байна. Тиигэжэ ажахы дотороо эгээл һайн дүн туйлажа, социалис мүрысөөндэ илажа гараа бэлэй.

— Бидэнэр гэр бүлөөрөө хонин ажалда хүдэлжэ эхилһээр 16 жэл болобобди. Энэ ажалнай хүндэшье һаа, хүндэтэй гэжэ тоологдодог шуу, — гэжэ ахалагша хонишоной һамган, коммунист Лилия Пантелеевна хөөрэнэ. — Мүнөө отарымнай эхэ хонид түрүүшынхеэ хурьгалжа байна. Зуһаг хонидһоо түл абаха гээшэмнай харюусалгатайшье гэжэ хэлсэдэг. Зүгөөр һанаһанһаа дээрэ — хонидной һүтэйшье. хурьгалаа голохоньшье бараг байгаа.

Хонидой байра соонь һаруул, сэбэр, дулаан. Тэндэнь байраяа бүлеэн агаараар дулаасуулдаг калорифер тодхогдонхой. Хурьгадай таһалга бүридэнь кварцева лампанууд үлгөөтэй. Дүн сагаан хурьгад тэрэ гэрэл доро бөөгнэрнэ.

— Энэ жэлдэ түл яһала һайнаар, гарзагүйгөөр абтажа байна. Мүнөө 447 хурьгатай болоод, түлжүүлжэ байнабди. Эхынгээ һүндэ садаагүй хурьгадта үнеэнэй гү, али хэмэл аргаар бэлдэһэн һү үгэнэбди. 6—7 хоноһон хойнонь тэжээл эдюулжэ эхилдэгбди. Эхэ хонидтоо толгой бүридэнь 400 грамм үбһэ, 200 грамм һолоомо, 300 грамм зеленко, 300 грамм холимог тэжээл үгэнэбди, мүн үдэрэй хоёр дахин бүлеэн үһаар уһалнабди, — гэжэ Франс Иосифович хэлэһэнэйнгээ һүүлээр бага зэргэ бодолгодо абтан байһанаа, саашань хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ:

— Абаһан хурьгадаа тусхай номероор тэмдэглээд, бүлэг бүлэгөөрнь байлганабди. Хурьгадаа дан олоор байлгаа һаашни, эхэеэшье олохоёо болишохо.

Түл абаха үедэнь сакманщигууд — Владимир Алексеевич Ларин Михаил Сергеевич Конищев хоёр тэдэнэртэ һүүлэй жэлнүүдтэ ходоо туһалдаг. Тэдэнэр 8—9 жэлэй туршада хурьгашадаар хүдэлжэ, баһал нилээд дүршэл шадабаритай болонхой.

Суута хонишоной бүлэ байгша ондо отарынгаа эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа томо болгохо, хонин бүриһөө 3,2 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха, хурьган бүхэнөө 20 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаажа тушааха зорилготой юм.

Тиимэһээ мүнөө тэдэнэй ажалда эгээл харюусалгатай саг ерэнхэй. Тэдэнэр абаһан хурьгадаа нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, хүхэ ногоон дээрэ гаргахые оролдоно.

Д. ДОНДОКОВ,
манай корр.
Хорини район.

«Атоммаш» заводһоо холо бэшэхэнэ Ростовско АЭС-эй барилга эхилэнхэй. Барилгашад хараалагдаһан болзороо ахихын тула шэнэ, түрүү онол аргануудые хэрэглэнэ. Тиин 1 миллион киловатт хүсэтэй түрүүшын атомна реакторые арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада ашаглалгада үгэхөөр хараална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Ф. Дорошой хүтэлбэрилдэг бригада Ростовско АЭС-эй барилгада түрүүшынь үдэрһөө хүдэлнэ. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа бригадын гэшүүд амжалтатайгаар бэелүүлээ.

ТАСС-ай фотохроника.

Униинэй багша Д. Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн статьяе ехэтэ һонирхон уншаа бэлэйб. Энэ статья соо хэлэгдэһэн гүнзэгы удхатай һанамжануудые болон тобшолонуудые уншагшадые мэдүүлхэ урихан байха юм. Үнэхөөрөөшье, яһала олон хүнүүд — багшанаршье, журналистнуудшье, юрын эсэгэнэршье өөрынгөө һанамжануудые бэшэһэн байна. Энэнь тон һайн!

Минии һанахада, бүхы хэшээлнүүдые нэгэдэхи класснаа эхилжэ, ород хэлэн дээрэ заагаад, буряад хэлые юрын

«ЯРУУНАДАМНАЙ ЯМАР БАЙНАБ?» ГЭҺЭН СТАТЬЯ ТУШАА

ЛЕКТОРЭЙ ҺАНАМЖА

предмет болгохо гэһэн ябуулга ехэ буруу хаш. Минии үеын хүнүүд һургуулида һурахадаа, дүрбэдэхи класс дүүргэтэрээ, программагаар хараалагдаһан бүхы эрдэмүүдые буряад хэлэн дээрэ шудалдаг бэлэйбди. Ород хэлэн минии юрын предмет байгша һэн. Табадахи класснаа ород хэлэн дээрэ хэшээлнүүдые шагнадаг, буряад хэлэ литературынгаа хэшээлнүүдые хүлеэжэ ядадаг бэлэйбди.

Энээнһээ болоно, тэрэ үедэ һургуули дүүргэһэн хүнүүд хүнһөө мохоо, ородоор мүртэйгөөр хөөрэжэ шадахагүй ахир амитад болошоо гэхэ аалши? Үгы даа, тэрэ үедэ һургуули дүүргэжэ, саашадаа һураһан хүнүүд булта мэргэжэлтэд болонхой, ажахын ямаршье һалбарида яһала хүсэн түгэлдэр ажаллажа, амжалта ехэтэй ябана. Тэдэнэрэй дундаһаа эрдэмтэдшье, уран зохёолшодшье, артистнаршье, партиина болон совет хүдэлмэри эрхилэгшэдшье, ажахын элдэб мэргэжэлтэдшье ургажа гараа. Тэдэнэр ород, буряад хэлэн дээрэ тэгшэ хөөрэлдэжэ, ямаршье яһанай хүнүүдтэй үгэеэ ойлголсохо аргатай. Харин түрэлхи хэлэеэ һургуулида үзөөгүй хүнүүд юрын ярилдаанай хэлэнһээ бэшэ юумэгүй, буряад хэлэн дээрэ лекцишье уншажа, элидхэлшье хэжэ шадахагүй байдаг. Энэнь ёһото дээрээ халагламаар.

Түрэлхи хэлэеэ мэдэхэгүй хүнүүд арадайнгаа түүхэ домог, үльгэр туужа мэдэхэгүй байна. Ажаглахада, түрэлхи хэлэеэ мэдэхэгүй хүнүүд буряад арадайнгаашье, мүнөө үеыншье буряад дуунуудые зүрхэ сэдьхэлээрээ хүсэд ойлгодоггүй.

Түрэл нютагһаа холо ошоһон, үндэһэн хэлэеэ мэдэдэггүй залуу үетэн «һанаа орожо», буряад хэлэеэ шудалхые ехэтэ оролдодог. Теэд буряадаараа үгэ хэлэхэдээ, тал-мүл гэжэ, ушаргүй ехэ акценттэйгээр дуугардаг. Бидэнэр аха заха хүнүүд байһан аад, тэдэнэрые юундэ зобоожо, улайлгажа сайлгажа байха болонобибди?

«Буряад-ород словарь» гаргаһан Константин Михайлович Черемисов (ород яһанай хүн ха юм даа) хододоо буряад хэлэнэй хүгжэмэй һайхан аялгаар, үгэнь баялигаар омогорходог, Буряадай залуушуулые иимэ гоё хэлэе хүсэд шудалаагүй гэжэ гэмэрдэг юм. Манай мэдээжэ поэт Дондок Улзытуев «Буряад хэлэн» гэжэ шүлэгөө бэшээн юм. Минии һанахада, тон бэрхээр түрэлхи хэлэеэ зураглан харуулаанхай. Би мүнөө нэгэ хэды мүрнүүдыень уншагшадта дурадхахамни:

Эсэгын үгэдэл
эрид сэхэ,
Хутагын эрнэдэл
торгон хурсал
буряад хэлэмнай.
Булхайта хэрэг
буталха аргатай,
Буугай сэмгэндэл
буудахаш оньһотой
буряад хэлэмнай.
Эрлигэй номнолые
задалха шэнжэтэй,
Эрдэмэй дабаае
гаталха шадалтайл
буряад хэлэмнай.
Гэсэрэй түүхые
гэрдэжэ ерэһэн лэ,
Гэрэлтэ мүшэдые
дамжажа ерэһэн лэ
буряад хэлэмнай.

Ямар уран гоёор, удха түгэлдэрөөр хэлэгдэһэн үгэнүүд гээшэб! Тон зүб үгэнүүд! Би буряад хэлэн дээрэ лекци уншадаг хүн хадаа этигэл дүүрэнээр иигэжэ баталнаб: ямаршье темээр сэбэр буряадаар (нэгэ хэды абтаһан үгэнүүдые хэрэглэн) лекци уншажа болоно, уншагдадагшье гээшэ. Теэд хүдөө нютагуудта буряадаар уншагдаһан лекциин һүүлээр шагнагшадтай хөөрэлдэхэдэ, үбгэн, гү, али дунда наһатан хүнүүд ехэл урмашаһан, сэдьхэл зүрхэеэ ханаһан байдаг.

Табяад оной эсэстэ, жараад онуудта нэгэдэхи класс хүрэтэр, буряад хэлэн дээрэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ гэһэн ябуулга хэгдээ юм. Тэрэ хадаа ехэ буруу ябуулга байгаа. Математикын, физикын болон бусад предмедүүдэй ойлгосонуудые буряадшалха баатай бологдоо һэн. Энэ һэдэлгэнүүд һүүлдэнь болюулагдаа һэн, тэрэшье зүбтэй юм бээз.

Гурбадахи класс дүүргэтэрэ, буряад хэлэн дээрэ ном заалгын талаар хоюулаадаа эрэһэн баримтагүй. Бидэ—дайнай үеын үхибүүд олонхи ушарта гансал буряадаараа дуудажа байгаабди. Ородоор болодог нэбтэрүүлгэ, телевидени тухай зүүдэндэшье ороогүй. Ородоор хэлэеэ яһала шудалааб. Гадна олонхи ушарта ородоор болодог. Энээниие хүн бүхэнэй асари ехэ амжалта, түйлалта гэжэ һанадагби.

Мүнөө үхибүүд бултадаа шахуу холимог коллективтэ соо эхэ болоно бшуу. Тэдэнэр ород хэлэндэ наадан дундаа һурадаг. Гадна телевидени гээшэмнай ямаршье хэшээлһээ үлүү үхибүүдые ород хэлэндэ һургадаг. Тиимэһээ мүнөө ород хэлэ шудалха талаар ямаршье бэрхэшээл үгы гээшэ.

Минии һанахада, залуушуулые хайшан гэжэ түрэлхи хэлэндэнь һайнаар һургахаб гэһэн асуудал тушаа бодомжолхо хэрэгтэй хаш. Һүүлэй жэлнүүдтэ буряад литературын үдэшэнүүд үсөөн үнгэргэгдэнэ. Буряад хүгжэмэйшье үдэшэнүүд хаа-яа болоно, хэнэй зохёолнууд дуратайшуул театрта бантангүй үзэгдэнэ. Буряад оронойнгоо хүгжэмшэдэй тухай үдэшэнүүдые үнгэргэдэг болоо һаа яахаб?

Хэзээ заяанай хуушанай үльгэр туужанууд, оньһон үгэнүүд, таабаринууд, юрөөлнүүд ном болоожо хүсэд хэблэгдэнэгүй. Буряад арадай хуушанай нааданууд мартагдашанхай. «Магтаал» гэһэн фольклорно ансамбльда хабаадагшадай хүсөөр, бэшэшье эдэбхитэдэй туһаламжаар энэ мэтэ үнэтэ сэнтэй материалые оройтонгүй суглуулха байгаабди. Урдань дуу хаялдаха гэһэн ямар гоё һайхан заншал буряадуудта байгаа гээшэб! Хаанаб тэрэ мүнөө?!

Үшөө нэгэ һанамжа. Буряад хэлэ заалгада манай телевидениие үргэнөөр хэрэглэхэ байгаа. Хэды жэлэй саана Буряадай мэдээжэ эрдэмтэ Дашинима Доржиевич Доржиев телевиденеэр буряад хэлэнэй хэшээл үнгэргэдэг һэн. Теэд мүнөө тэдэ хэшээлнүүд мартагдашанхай. Мүнөө тэрэниие дахин эхилээ һаа, ехэл һайн байгаа. Эдэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ багшанаршье бии, шудалха дуратай шабинаршье олдохо.

Д. ОЧИРОВ,
философиин эрдэмэй кандидат.

РЕДАКЦИҺАА. Энээгээр Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн статьяе зүбшэн хэлсэлгэ дүүрэбэ. Манай газетэдэ олон тоото уншагшад, багшанар, түрэлхид, эрдэмтэд, журналистнууд, түрэлхи хэлэнэйнгээ саашадаа һалбаран хүгжэлтэдэ һаналаа табижа ябадаг нүхэд — бултадаа һонирхолтой ажаглалта, дурадхалнуудые оруулаа. Тус хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан нүхэдтэ газетын редакци баяр баясхалан хүргэнэ. Тэдэ һанамжа дурадхалнуудай залуу үетэндэ түрэлхи хэлэ, литература заалгые һайжаруулхада, туһаламжа үзүүлхэнь элитэ. Газетын нюурнуудта толилогдоһон статьянууд дотор авторнууд республикын Гэгээрэлэй министерствэдэ, Уран зохёолшодой холбоондо, Буряадай номой хэблэлдэ, Буркоопсоюзда, Хэблэлэй, полиграфиин болон номой наймаанай талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, Телевидени ба радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, «Знание» бүлгэмдэ хандажа, анхармаар, бодото шиидхэбэри абамаар асуудалнуудые табяа. Тус материалнуудтай танилсаад байхадаа, эндэ дурсагдаһан эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд тодорхой хэмжээ хараалан бэелүүлхэ гэжэ найдая.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ЗАСАГ БАЙГУУЛГЫН ТҮРҮҮШЫН ДҮЙ ДҮРШЭЛ

(ПАРИЖАЙ КОММУНЫН 110 ЖЭЛЭЙ ОЙДО)

Мүнөөдэр бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хубинуудта Парижай Коммунын тогтоһонһоо хойшо үнгэрһэн зуун арбан жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. «Мартын 18 хадаа хаа-хаанагүй, хэтэ мүнхэдөө хүдэлмэришэн ангиин һайндэр болохо юм», — гэжэ Ф. Энгельс холые харан хэлэһэн байгаа. Энээнэйнь тон зүб байһыень мүнөө сагай уласхоорондын оршон байдал элеэр гэршэлнэ.

Парижай Коммунын гүн удха шанарынь юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эхилһэн хүдэлмэришэдэй засаг түрэ байгуулгын тон түрүүшын дүй дүршэл болоно. Үнгэрһэн зуун арбан жэлэй туршада бүхы юртэмсэ дэлхэй дээрэ түүхэтэ ехэ уласхоорондын удха шанартай хубилалтанууд болоо. Энэ ехэ хубилалтануудай эхин үндэһэниинь хадаа 72 үдэрэй туршада өөрынгөө гарта засаг түрэ барижа байһан Парижай коммунарнуудай революциһаа уг залгамжалан холбоотой.

1871 оной мартын 18-да Париж хотодо эхилһэн революци хадаа Франциин болон уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин буржуазида эсэргүүсэн, эршэтэйгээр хэһэн тэмсэлээр бэлдэгдэһэн байгаа. Энэ тэмсэлэй хүгжэлтэдэ К. Маркс болон Ф. Энгельсэй хүтэлбэрилжэ байһан Нэгэдэхи Интернационал угаа ехэ нүлөө үзүүлээ юм.

Засаг түрэ баригшадтаа эзэбүүрхэхэ арга шалтагаанууд Франциин арад зондо, хүдэлмэришэдтэ нилээд олон жэлэй туршада суглараһан байна. Франци Прусси хоёрой хоорондо болоһон дайнда француз армии бута сохигдожо, Париж хото герман сэрэгүүдээр хүреэлэгдээд, тэндэхи ажалшад ехэ хүндэ хүшэр, үлэсхэлэн хооһон байдалда ороод байгаа. Энэ үедэ Тьерэй хүтэлбэрилһэн реакционно правительство Германида Эльзас болон Лотаринги газарнуудаа үгэхэ, 5 миллиард контрибуци түлэхэ тухай договор баталаа. Тиигэжэ Франциин баяшуул немец солдадуудай буу жадын хүсөөр засаг түрэеэ гартаа үлөөхэ, өөһэдынгөө ороной хүдэлмэришэн зонтой эрид шангаар тэмсэжэ, ойртожо байһан революцие эхилээгүйдэнь дараха гэжэ шиидэһэн байгаа. Хүдэлмэришэн болон ремесленнигүүдэй ороноо гадаадын булимтарагшадһаа хамгаалхын тула эмхидхэһэн национальна гвардиин буу зэбсэгые мартын 18-най болохо һүни хуряан абаха гэһэн һэдэлгэ Тьерэй правительство хээ юм. Энэ муухай аашадань харюусан, Парижда хүдэлмэришэдэй зэбсэгтэ буһалгаан эхилээ һэн. Тэрэ үдэрэйнгөө үдэшэ болотор, буһалгаа хэгшэд хуушан засаг түрын бүхы эмхи зургаануудые эзэлжэ, ратушын байшан дээрэ пролетарска революциин улаан тугые хиидхээ һэн. Тьер өөрынгөө министрнүүдтэй хамта Версаль хото тэрьедэжэ ошоһон байгаа. Тиигэжэ Парижда засаг түрэнь гансахан хүдэлмэришэд болон жэжэ алба хаагшадһаа бүридэһэн национальна гвардиин Центральна Комитедэй гарта ороо һэн. Энэ хадаа хубисхалта арад зондоо түшэглэһэн хүдэлмэришэн ангиин тон түрүүшын правительство болоо.

Удаань мартын 26-да Коммунада һунгалта боложо, Парижай хүдэлмэришэд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээл түрүүшын шэнэ түхэлэй гүрэниие байгуулха гэжэ шиидэһэн байна. Энэ һунгалтын һүүлээр хоёр хоноод байхада, мартын 28-да, олон мянган ажалшан зоной хабаадалгатай айхабтар ехэ баяр ёһололой оршон байдалда Парижай Коммуна тогтоогдоо һэн.

Парижай Коммунын түүхэтэ габьяань хадаа ажалшадые дарлан мүлжэжэ байһан баяшуулай засаг түрые унагаажа, арад зоной түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн шэнэ түхэлэй гүрэниие байгуулһан ушар болоно. Баяшуулые хамгаалдаг, хуушан армиие болон полициие буу зэбсэгтэ арад зоноор коммуна һэлгэһэн, мүн гүрэн түрын эмхи зургаануудай хуушан чиновнигуудай оронда ажалшадай дундаһаа гараһан алба хаагшадые табиһан байна. Бүхы гүрэнэй тушаалтан һунгагдаха, ямаршье сагта һэлгэгдэхэ байгаа. Церковь гүрэнһөө амяарлагдаа һэн.

«Бүхы арад зондо үргэн ехэ демократическа эрхэ сүлөө олгогдоо. Тэрэнэй ашаар үргэн ниитэ ажалшадай эдэбхи үүсхэлынь тон түргэнөөр дээшэлээ. Профсоюзууд, 1-дэхи Интернационалай секцинүүд, революционно клубууд, эхэнэрэй болон ниитын организацинууд Коммунье эршэмтэйгээр дэмжэдэг, Коммунын Соведэй хүдэлмэридэ хабаададаг байгаа.

Арад зоной ажабайдалые һайжаруулхын тулада Коммуна зарим предприятинуудта һүниин хүдэлмэри болюулһан, хуулита бэшээр хүдэлмэришэдтэ тоходог ялые хориһон, хүдэлмэриин саг хорооһон, гүрэнэй захилаар хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһэ дээшэлүүлһэн байна. Хүдэлмэригүйшүүлдэ ажал олгохо тусхай бюро эмхидхэгдээ һэн. Парижһаа тэрьелжэ ошоһон баяшуулай мастерскойнууд хүдэлмэришэдэй артельнүүдэй мэдэлдэ үгтэһэн, буу зэбсэгэй ба арба шахуу бусад предприятинууд эзэдэйнь гарһаа абтаһан, Луврахи буу зэбсэгэй мастерскойнууд хүдэлмэришэдэй хиналта доро ороһон байна.

Парижай Коммунын эдэ бүхы ажал ябуулгань хадаа хүдэлмэришэдэй шэнэ засаг түрэ байгуулалтын эгээл түрүүшын алхам байһан юм. Тиимэһээнь тэрэнэй хүдэлмэридэ алдуу эндүүнүүд ушарһан байна. Парижай хүдэлмэришэд оронойнгоо бусад, олон хотын ажалшадтай болон хүдөөгэй таряашадтай холбоо барисаагаа байгуулжа шадаагүй. Мүн Коммунын ехэ алдуунуудай тоодо Франциин банкын баялигуудые өөрынгөө гарта абахаһаа арсалга, сэрэгэй хэрэгые эмхидхэлгэдэ байһан дутагдалнууд, национальна гвардиин дунда жаяг заршам һула, бэеэ хамгаалаад лэ, өөһэдынгөө дайсадта добтолхогүй тактика бариһан, революциин хорото дайсадтай эрид шууд тэмсэл хээгүй ушарнууд болоно.

Коммунын ажал ябуулгада ушарһан эдэ алдуунууд хадаа Франциин хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөнэй хүсэд хүгжөөгүй, тэрэнэй ударидагшадай дунда бодото марксистнуудай байгаагүй дээрэһээ гараа.

Майн 21-һээ эхилжэ, Париж соо найман үдэрэй туршада хатуу шанга байлдаан болоо. Майн 28-да коммунарнуудай һүүлшын баррикада унажа, дайнай болоһон газарта гуша мянган хүн баатарлигаар наһа бараа. Мүн олон арбаад мянган тэмсэлшэд буудуулжа алуулһан, түрмэдэ һууһан, сүлэлгэдэ ябуулагдаһан байгаа.

Парижай Коммуна хадаа үнгэрһэн арбан юһэдэхи зуун жэлдэ хүдэлмэришэн ангиин арад зоной жаргалай түлөө шэн зоригтойгоор хэһэн тэмсэл болоно. Тэрээнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанар, дүй дүршэл уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй саашанхи хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлһэн байна.

«1871 ондо бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хизаарые пролетарска революциин түрүүшын сахилгаан яларан гэрэлтүүлжэ, Парижай Коммунын улаан туг намилзан мандаа һэн, — гэжэ Леонид Ильич Брежнев онсо тэмдэглээ һэн. — Тиихэдэ коммунарнууд диилдээ һэн. Зүгөөр тэдэнэрэй тэмсэһэн хэрэгынь хосорхо ёһогүй байгаа юм».

Парижай Коммунын эхилһэн хэрэгые үргэлжэлүүлэн, 1917 ондо Агууехэ Октябриин социалис революци илажа, помещигүүд болон капиталистнуудай засаг түрые унагаажа, пролетариадай диктатура байгуулагдаа. Энэ революциие толгойлһон большевигүүдэй партиин ударидагша Владимир Ильич Ленин хадаа Парижай Коммуна бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээл урид байгуулагдаһан Совет засагай түрүүшын түхэл маяг байһан юм гэжэ онсо тэмдэглээ һэн. «Бидэнэр хадаа Парижай Коммунын зэм дээрэ байнабди», —гэжэ Ленин багша 1918 ондо хэлээ һэн.

К. Марксын ба Ф. Энгельсэй зохеолнуудта түшэглэн, шэнэ үе сагта «Россида болоһон гурбан революциин түүхые согсолон, Владимир Ильич Ленин хадаа Парижай Коммунын дүй дүршэлые шэнээр бодожо үзэһэн байна. «Гүрэн ба революци», «Пролетарска революци болон урбагша Каутский» болон 18/1 оной Коммуна тухай бэшэһэн бусад зохёолнууд соогоо Ленин социалис революци тухай, пролетариадай диктатура болбол капитализмһаа социализмда ороһын үеын гүрэнэй түхэл маяг мүн гэһэн марксизмын һургаалые улам саашань хүгжөөн баяжуулаа.

Парижай Коммунын алдарта дүй дүршэлые шэнэ түүхэтэ үе сагта улам саашань бүри ехээр баяжуулан, Агуу ехэ Октябриин революци уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүсэн түгэс дабшаса болон, бүхэдэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтын шэнэ-шэнэ илалтануудые бүри түргэдхэһэн байна.

Хоёрдохи дэлхэйн дайнай үедэ хатуу шэрүүн шалгалта гаража, уласхоорондын коммунис хүдэлөөн бүри саашаа хүгжэн, хүсэ ехэтэй болоо. Фашизмые олон арадай хамтаран дараһанай һүүлээр марксистско-ленинскэ партинуудай ударидалга доро Европо болон Азиин арба гаран гүрэнэй арад зон засагаа гартаа абажа, пролетариадай диктатурые арадай демократиин түхэл маягтайгаар тогтоогоод, социализм амжалтатайгаар байгуулна. Мүн Америкын түбидэхи Кубын республика социализмын гүрэнүүдэй бүлэдэ оронхой. Тиигэжэ, Парижай Коммунын түрүүшын дүй дүршэл мүнөө үедэ бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хубинуудта байгаа коммунис болон хүдэлмэришэн партинуудай түүхэтэ национальна баялиг болоо.

Мүнөө сагта дэлхэйн коммунис хүдэлөөн олонниитэдэ улам ехэ нүлөө үзүүлдэг интернациональна хүсэн болонхой. Дэлхэйн 94 оронуудта Компартинууд эдэбхитэй ажал ябуулга эрхилнэ.

1981 оной февралиин 23-һаа мартын 3 хүрэтэр болоһон Советскэ Союзай Коммунис партиин ээлжээтэ XXVI съезд дээрэ 109 ороной коммунис, хүдэлмэришэдэй, национально-демократическа болон бусад партинуудай, организацинуудай 123 делегаци байлсаа. Харин иимэ олон тоотой делегацинуудые энээнэй урда тээ манай нэгэшье партиина дээдэ хуралдаан угтан абажа үшөө үзөөгүй юм. Тиигэжэ совет коммунистнуудай съезд хадаа пролетарска интернационализмын туг доро үнгэржэ, КПСС-эй марксистско-ленинскэ партинуудтай холбоо барисаагаа саашань үргэдхэжэ, бэхижүүлжэ байһыень элитэ гэршэ болоо.

«Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын ба гадаадын политикын талаар ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые съезд шагнаад, зүбшэн хэлсээ. Энэ элидхэл хадаа теоретическэ ба практическа ехэ удха шанартай документ мүн. Тэрээн дотор СССР-тэ коммунизм саашадань байгуулха дэлгэрэнгы программа үгтөө, КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политикын гол шэглэлнүүд элирүүлэгдээ, тэдэниие шиидхэхэ замууд заагдаба. Съезд «1981 — 1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй экономическа, социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай» асуудалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Тихоновэй хэһэн элидхэлые нэгэн дуугаар баталан абаа. Тэрэшэлэн КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое баталаа, партиин хүтэлбэрилхы органууд һунгагдаа.

КПСС-эй XXVI съезд хадаа партиин, совет обществын түүхэдэхи шухала шата, бүхы дэлхэйн түүхэтэ айхабтар ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. Съездын шиидхэбэринүүдые, нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл дотор найруулагдаһан гол бодол болон тобшололнуудые совет арад, социалис оронуудай ажалшад, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэн ангиин хүдэлөөн, бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү олонниитэ халуунаар һайшаан дэмжэнэ.

Манай Эхэ ороной ажалшад Парижай Коммунын 110 жэлэй ойе коммунизм байгуулгын шэнэ амжалтануудаар угтажа байна. Шэнэ коммунис общество байгуулхын түлөө тэмсэлые эхилһэн коммунарнуудай хэрэгые бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээл түрүүлэн бодотоор бэелүүлжэ байһандаа, совет арад айхабтар омогорхолтой.

Б. ДОНДОКОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ЭРИД ТЭМСЭЛ ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ

Мүнөө үедэ ажалай журам, ниитын гурим эбдэхэ, гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандаха, ниитын зөөриие хулгайлха ябадалтай, архидалгатай, хулиган ааша гаргалгатай шанга тэмсэл дэлгэрүүлхэ шухала байһаниинь мэдээжэ.

Тиимэһээ арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдком ниитын гурим наринаар сахиха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Энэ асуудалаар ажалша коллективүүдтэ, хүүгэдэй клубуудта, домоуправлениинүүдтэ олон элидхэл, лекцинүүд уншагдана, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Советскэ районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ К. Ф. Власов «КПСС-эй XXVI съезд социалис хуули ба ниитын гурим заршам шангадхаха тухай» гэһэн хэдэн элидхэл ажалша коллективүүдтэ ошожо уншаа. Тэрээн соонь социалис зөөриие хамгаалха, ажалай журам сахиха, архидалгатай, хулиган ааша гаргалгатай тэмсэхэ тухай тобшо тодорхойгоор хэлэгдэһэн байна.

Улаан-Үдын Октябрьска районой прокуратурын мүрдэгшэд нүхэд Т. В. Бессонова, Г. Г. Гирин, Юстициин министерствын ахалагша консультант М. Е. Маркова, адвокат М. П. Боготоров, Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальник В. И. Сергеев болон бусад агитационно - ойлгуулалмжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдэнэрэй лекцинүүдтэй 2736 хүн танилсаа.

Ажалай журам эбдэгшэдтэй тэмсэл ябуулха, хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар нүхэдэй сүүдүүд, предприяти болон эмхи зургаануудай профсоюзай эмхинүүд ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Ф. МАЖАРОВ,
арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой горжилуправлениин юрисконсульт.

Кишиневой заводто 200 литр багтаамжатай «Кодры» холодильнигуудые хабсаралгада бэлэдхэл хэгдэнэ. Түргэн гутадаг продуктнуудые 24 градус хүйтэндэ удаан саг соо хадагалхаар тэрэ бүтээгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Кодры» холодильнигай конвейер.

ТАСС-ай фотохронико.

МЕДИГҮҮД БЭЛИГЭЭ ХАРУУЛХАНЬ

Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой үүсхэлээр врачнууд, медсестранууд, аптекарьнүүд жэл бүри уран һайханай харалгада хабаадалсажа, хүн зоной урда бэлиг шадабаряа харуулдаг. Һаяын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын Советскэ райондохи больница, поликлиникэнүүдэй түлөөлэгшэд КПСС-эй XXVI съездэ зорюулан бэлдэһэн тусхай программатай концерт наадаяа табихаар зэһэнхэй. Буряадай аптечнэ управлениин комсомолой комитедэй секретарь Татьяна Гумпылова иигэжэ хөөрэнэ:

— Управлениин инспекторнүүдэй, аптекэнүүдтэ хүдэлдэг фармацевтнүүдэй, ассистентнүүдэй, провизор-аналитигуудай, складай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дүрбэн тэгшэ шадабаритай шуул олон ааб даа. Ажал хүдэлмэридөө оролдосо ехэтэйгээр хандахаһаа гадна, сүлөө сагаа ашатай туһатайгаар үнгэргэдэг.

Ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсадаг, дуу дууладаг, хатардаг, хүхюу наадатай, шог зугаатай залуушуул олон ааб даа. Залуушуулһаа гадна, наһатайшуулшье зохёохы залиһа гаргалсадаг ааб даа. Жэшээлхэдэ, хотын 15-дахи аптекын хилэй бэлдэжэ байһан литературно-уран һайханай композициие найруулан табилгада коллективэй гэшүүд бултадаа хабаадалсана. Олоной альга ташалган доро аялга һайхан дуунуудые, уян нугархай хатарнуудые гүйсэдхэдэг 1-дэхи аптекын инспектор-провизор Лариса Афонина, Светлана Семенова, фармацевт А. А. Волоха гэгшэдые нэрлэлтэй.

Республикын аптекэнүүдэй ассистентнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн конкурсдо 9-дэхи аптекын хүдэлмэрилэгшэ Флюра Мойланин түрүү һуури эзэлһэн юм. Комсомол басаган мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ байхаһаа гадна, өөрөө уянгата шүлэгүүдые бэшэдэг, тэдэнээ уран гоёор уншадаг шадабаритай. Эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэсэ байһан харалгада Ф. Мойланин «Минии мэргэжэл» гэһэн өөрынгөө зохёоһон шүлэгые уншажа, хүнүүдые һонирхуулаа.

Г. ТУРТУЕВА.

• ТАСС • АПН •
ХИЛЫН СААНАҺАА

ФАШИС ХУНТЫН ЗЭРЛИГ ААШАНУУД ТУХАЙ

ПАРИЖ. Граждан хубсаһатай, буунуудые бариһан 400 бандит ажана тосхондо гэнтэ добтолон ороод, галзуу арьяатадтал адли зэрлиг муухайгаар аашалба. Тэндэхи 23 хүбүүд, 2 басагые жадаар хадхажа алаад, тэдэнэй хүүрнүүдые тосхоной талмай дээрэһээ абахыень гурбан үдэрэй туршада хориһон байна. Алуулагшадай дунда минии үбгэншье бии байгаа,— гэжэ Сальвадорой Сан-Хуан-Атико тосхонһоо Никарагуа худар зугадаһан 22 наһатай Долорес Санчес домоглоно.

Мүн лэ хоёр хүбүүгээ, бэриеэ, үбгэнөө алуулаад, Гондурас тээшэ зугадаһан 50 наһатай Мари Кансуэла Лопес гэгшэ уйлан байжа уйдхар гашуудалаа дурдаһан байна. Эдэнэй хэлэһые француз врач Жан-Ив Фоллезу бэшэжэ абаад, «Юманите» газетэдэ тунхаглуулаа. Энэ врач һаяхан Гондурасаар, Никарагуагаар ябахадаа, Сальвадорһоо зугадаһан бусад олон хүнүүдэйшье уйдхарта яряануудые шагнаһан байна. США-гай зүгһөө сэхэ дэмжэгдэдэг Сальвадорой хархис засагаархидай өөрынгөө арадта эсэргүү айхабтар муухай, зэрлиг аашануудые гаргажа байхыень хоёр нюдөөрөө хараһан хүнүүд мүн лэ хөөрэнэ.

Иимэ зэрлиг ябуулгануудые хэдэг алууршад хадаа засаглан зонхилжо байгша хунтын солдадууд гү, али хунтын эмхидхэһэн, һургаһан зэбсэгтэ фашис харшангууд болоно гэжэ француз врач тэмдэглэнэ.

Сальвадорһоо зугадаһан 7 мянган хүн—Никарагуада, 4 мянган хүн Гондураста тэсэхээр бэшэ хүндэ хүшэр байдалда байха баатай болонхой гэжэ Ж-И. Фоллезу бэшэнэ.

Сальвадор арадтай һаналаа нэгэдэлгэ, дэмжэлгэеэ улам үргэдхэхыень уряалан, француз врач дэлхэйн олонниитэдэ хандана.

Ж. МАРШЕГЭЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПАРИЖ. ФКП-гэй Генеральна секретарь Ж. Марше, эндэ, пресс-конференци дээрэ Франциин гадаадын политикын хэдэ хэдэн асуудалнуудаар һанамжаяа хэлэбэ.

«Франци бэеэ дааһан политика баримталан бэелүүлхэ, Атлантическа союзай талаар партнернуудайнгаа хараа бодолһоо дулдыдангүй, өөрын һанал бодолтой байха ёһотой» гэжэ тэмдэглэнэ. Мүнөөнэй правительство «бэеэ дааһан гадаадын политика бэелүүлхын оронда (тэрэнэй тулада шухала хүсэн манайда бии), ФРГ-гэй ба США-гай ама харадаг ябадал үзэгдэнэ» гэжэ Ж. Марше мэдүүлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүриин хубилһые шэнжэлхэ зуураа, ФКП-гэй Генеральна секретарь нигэжэ тусхайлан тэмдэглээ: «Һунгалтын һүүлээр Р. Рейганэй захиргаанай хазагай хараа бодол баримталбашье, дайнай ба амгалан байдалай асуудалнуудые өөрынгөө үзэмжөөр империалистнуудай шиидхэдэг үе саг үнгэрөө». Дүтын Зүүн зүгтэ хабаатай асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа, кэмп-дэвидскэ хэлсээнүүдэй буруу һурэһэнһөө тобшолол хэхэ шухала гэжэ Ж. Марше тэмдэглэнэ. Франциин правительство ООН-ой шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ туһа хүргэхын тула, хамаардаг бүхы талануудай, тэрэ тоодо ООН-ой хабаадалгатай хөөрэлдөөнүүдые эхилхын тула Франциин правительство үүсхэл гаргаха зэргэтэй гэнэ.

ФКП-гэй Генеральна секретарь Афганистанда хабаатай асуудалые политическа гуримаар шиидхэхын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргажа үргэлжэлхые шухалада тоолоно.

Ж. Марше Польшын байдал тухай хэлэхэдээ, «энэ орондохи зүришэлдөөе поляк арад, тэрэнэй правительство шиидхэхэ ёһотой» гэжэ тэмдэглэбэ.

ОНСО ШУХАЛА ҮҮСХЭЛ

Медицинын элитэ мэдээжэ мэргэжэлтэд, дэлхэйн олон оронуудай эрдэмтэд «хизаарлагдамал» ядерна дайн гэдэгые хэжэ болохо гээд намнадаг барууны зарим дай жүрөөдэгшэдэй аюултай һанаашалануудые эрид буруушаана; тиимэ дайн болобол, дэлхэй дээрэ ядерна һандарал хосорол ушаруулха байха гэжэ мэдүүлнэ. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ дурадхагдаһан, мүнөө сагай эгээн шухала асуудалнуудаар хэлсээ туйлаха арга олгохо амгалан ёһоной совет шэнэ үүсхэлнүүдые эгээн энэрхы мэргэжэлтэй түлөөлэгшэд үндэрөөр сэгнэнэ.

ВАШИНГТОН. «Ядерна хосоролые зайсуулхын тон шухала байһые тодоруулан харуулхаар Эрдэмтэдэй уласхоорондын хүндэтэй комитет эмхидхэхэ тухай Совет гүрэнэй толгойлогшо Л. И. Брежневэй дурадхал имагта шухала үүсхэл болоно»,—гэжэ Америкын мэдээжэ кардиолог, Гарвардска университедэй профессор Джеймс Мюллер ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ.

«Врачнууд ядерна дайе саран зайсуулхын түлөө» гэһэн, дэлхэйн 10 ороной (тэрэ тоодо США-гай ба СССР-эй) түлөөлэгшэдэй хабаадаха, Вашингтондо болохо уласхоорондын түрүүшын конгресс дээрэ СССР-эй ударидагшын дурадхал тон тодорхойгоор шэнжэлэгдэхэ байха гэнэ.

ВЕНЭ. Ядерна зэбсэг дайн гэрэгтэ хэрэглэгдэбэл, айхабтар ехэ аюул гамтал ушаруулха байха. Хэрбээ дэлхэйн гурбадахи дайнай үүдхэгдээ һаань, хүн түрэлтэн өөрөө өөрыгөө үгы хэхэ. Ядерна түймэрэй үедэ илагшадшье, илагдагшадшье гэжэ байхагүй. Олохон янзын организмууд, (жэшээлхэдэ: хорхой шумуулнууд) элдэб хорото элшэдэ хүнһөө үлүүгээр эсэргүүсэжэ шадаха, тиимэһээ ядерна дайе дабан гаража магад гээд бидэнэр, радиологууд, мэдэнэбди. Теэд, хорхой шумуулнуудай «үлэһэн» газар дэлхэй ямар болохоб гээд тухайлхань айдаһатай байна. Хиросима ба Нагасаки дээрэ тэһэлэгдэһэн, американ бомбонуудые мүнөө сагай ядерна зэбсэгтэй жэшэбэл, тэрэ хоёрынь үхибүүдэй наадангай мэтэ байха. Мүнөөнэй термоядерна бомбонуудай һандаргахы хүсэн урдынхиһаа 1000 дахин ехэ болонхой. Гэхэ зуура, ядерна зэбсэг бүри хүсэтэй болохоһоо гадна, мүн тэһэрэлгын хор шолонгуудынь бүри аймшагтай болохо. Хиросимын олон мянган хүн хожомынь — атомна бомбын радиоактивна радиациһаа үошэлжэ ухаһэн байна. Олон жэлэй үнгэрһэн хойно хүнүүдтэ хорото хабдарнууд: уушханай, сээжын, түбэнгиин ба шулхон хүнүүд лейкеми гэжэ үбшэнөөр үбдэжэ ухэнэ. Тэдэнэй ураг толгоин ялада хорото бүлсүүнүүд гарадаг. Эхэ соогоо байхадаа радиацида дайрагдаһан олохон үхибүүд ухэнхэй гү, али эрэмдэг болоһон гарадаг.

Бидэнэр, эрдэмтэд, ядерна дайнай хойшолонгууд тухай үнэн ушарые олондо тайлбарилан ойлгуулаа һаа, ядерна аюулые хэрэгсээхэгүй һэдэлгэнүүдые буруушаан тэмсэбэл — амгалан байдалай хэрэгтэ эгээн ехэ туһа хүргэжэ шадаха байнабди. Ядерна элшэ хүсые амгалан тайбан зорилгонуудта, тэрэ тоодо элүүрые хамгаалгын энэрхы зорилгонуудта зорюулхын тула шадаха бүхы юумэеэ хэхэ ёһотойбди,— гэжэ Австриин мэдээжэ радиолог, Эб найрамдалай уласхоорондын институдай президент Георг Фуке мэдүүлнэ.

(ТАСС).

МАРТЫН 18—ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДА РУУ ХҮНЭЙ БЭЕЭРЭЭ ГАРАҺААР 16 ЖЭЛЭЙ СЙН ҮДЭР

ТҮҮХЭДЭ ТҮРҮҮШЫНХЕЭ

Дэлхэй шадархи замбуулинда «Салют-6» станциин хүдэлмэрилжэ байһан гурбан жэл хахадай турша соо энэ научна лабораториин үүдэнүүд гурба дахин сэлигдээ. Юрий Романенко Георгий Гречко хоёр, Владимир Ковалёнок ба Александр Иванченков, Владимир Ляхов болон Василий Рюмин шэнэ түхэлэй скафандрые хэрэглэн хүдэлмэрилжэ, замбуулинай дайда руу бэеэрээ гараһыень мэдэнэт. Космонавтнуудай амжалта туйлаха бүхэндэнь, скафандр бүтээгшэд-инженернүүдые амаршалаад, замбуулинай дайда руу анха түрүүн бэеэрээ гараһан хүн — Алексей Леоновто хандаха гэжэ ниидэлгые залан хүтэлдэг түбтэ байһан журналистнууд яарадаг. Иимэ ушар анха түрүүн 16 жэлэй урда тээ, 1965 оной мартын 18-да болоһон юм. Павел Беляевтай хамта түрүүшынхиэ ниидэһэн Алексей Леонов манай одон һүлдэтэ академиин һурган хүмүүжүүлэгшэ гэжэ алдаршанхай. Мүнөө Космонавтнуудые бэлдэдэг түбэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, «Салют-6» дээрэ хүдэлмэрилһэн бүхы гол экспедицинүүдые бэлдэхэ хэрэгтэ сэхэ хабаадаһан намтартай.

— Замбуулин соогуур түрүүшынхеэ тамарһан аяншалгын һонирхолто ушаралнууд мартагдаагүй гү?

— Тэрэ үдэрэй 12 минута бүхы наһан соогоо мартахагүйгөөр хадуугданхай, —гэжэ А. Леонов харюусана. —Онгосоһоо анха түрүүн газаашаа гаража, замбуулинай дайда руу алхалһан хүнэй сэдьхэл бодолдо тохёолдожо магад ушарал тухайда Циолковский бэшэһэн байдаг. Онсо найдалаа орхёод, юрэ бусын, ухаан һанаанда ороогүй ушаралнуудаар дүүрэн юртэмсэ худар алхалан гараадхихадаа, айһан тээлмэрдэһэн мэдэрэл гансата үгы болоод, хайшаашьеб унахагүйб, агаарай долгин намда ямаршье һаад хэнэгүй, онгосоһоо һалахагүйгөөр холбогдонхой хаб гэһэншүү бодол түрөө һэн. Захагүй замбуулинай дайда руу анха түрүүн алхалан гаралга дэлхэйн космонавтикада ямар үрэ нүлөөтэй байгааб? Саашадаа бүри орёо ниидэлгэнүүдые хэхэ арга олгоһон байна. Замбуулин соогуур ниидэжэ ябахадаа, онгосоһоо гараад үзөө һаа гэһэн хүсэл ээлүүдгүй түрэхэл байха. Океан далай дээгүүр тамаржа ябахадаа, уһа руу унашана аа гүб гэжэ айгаа һаа, тамаржа хэзээшье һурахагүйш гэжэ бидэнэй ниидэхын урда тээхэнэ Сергей Павлович Королев хэлээ бэлэй... «Восход-2» онгосоор ниидэһэнэй һүүлээр дүрбэн жэлэй үнгэрһэн хойно «Союз-5» онгосын космонавтнуудай «Союз-4» худар дамжан орохо ушартай болоод байхадань, Алексей Елисеевэй, Евгений Хруновой үнинэй мэдэхэ юумээ дабтаһан шэнги, һаадгүйгөөр онгосо худар гулдиран ороһысынь һананабди.

А. Леоновой дурдаһанай ёһоор, «замбуулинда тусхай скафандрнуудые хэрэглэһэн түрүүшын дүй дүршэл хадаа онгосын газаа талада орсо нарин инженерна хүдэлмэри бүтээсые түсэблэхэ арга олгоһон юм. Тэрээнгүйгөөр алас саашадаа дабшахын аргагүй байгаа. «Салют-6» станци дээрэ гурбан гол экспедициин хүдэлмэрилхэ үедэ тэрэ дүй дүршэл мүн лэ хэрэглэгдээ һэн. Георгий Гречко 88 минутын туршада онгосын газаа байжа, залгалдалгын узелые жэнхэдэгүй мэргэнээр шалгаһан юм. Онгосын газаа талада татагдаһан материалнуудай зарим зүйлнүүдые хоёр час үлүүтэй саг соо суглуулһан Александр Иванченков урда тээхи туршалгын саг дээрэ үшөө хоёр час нэмээ һэн. Хожомынь Валерий Рюмин онгосоһоо газаашаа байһал гараха ушартай болоо һааб даа. Владимир Ляховтай хамта 175 суудхын туршада ниидэһэн аяншалгынь дүүрэхэ дүтэлөөд байхада, радиотелескопой антенныи 10 метр станциһаа газаашаа гараһан шэжэмүүдтэ шаггагалдашаһанниинь элирүүлэгдээ һэн. Валерий тэрэниие шадамар бэрхээр заһаад бусажа ябахадаа, үшөө нэтэ хэрэг бүтээгээ — иллюминаторай шэлые салфеткээр аршажа, замбуулиндахи тооһоной зүйлые Газартаа асарһан юм.

«Салют-6» дээрэ хүдэлмэрилхэдөө, космонавтнуудай хэрэглэдэг скафандрнууд, үнэндөө, тус тустаа замбуулинай онгосонууд мэтэ болоно. Тэдэнь хэдэн часай туршада хэрэглэжэ хүдэлмэрилхөөр бодомжологдоһон, амидарал хангаха онһон түхеэрэлгэнүүдтэй байдаг. Тиимэ костюмые өөрөө үмдэхын аргагүй, харин нюрган тээһээ нээгдэдэг «үүдээр» тэрээн худар «орожо» болохо юм. Энэнь өөрын ушар шалтагаануудтай байха. А. Леоновой һанамжын ёһоор, тиимэ аппарадуудые хэрэглэн, замбуулинай дайдада научна ба технологическа хүдэлмэри хододо хэжэ, онгосонууд ба станцинуудай хэрэглэмжые хангажа, хабсаргалгын элдэб хүдэлмэри бүтээжэ эхилхэдэ болохо байна.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
ТАСС-ай корр.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

ДАЙШАЛХЫ ЗАМЫНЬ УТАЛ ҺЭН

Украинска хоёрдохи фронтын бүридэлдэ ябалсажа, фашис булимтарагшадые бута сохилгодо хабаадалсаһаниие гэршэлһэн тэмдэгүүд дайнай ветерануудта һая барюулагдаба. Тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг М. С. Шубин иимэ тэмдэгтэ мүн лэ хүртөө. Мүнөө 8-дахи домоуправлениидэ слесарь-сантехнигээр хүдэлдэг Михаил Степанович Шубиниие энэ шагнал абаһаарнь амаршалаад, дайшалхы зам тухайнь хэдэн үгөөр хөөрэлтэй.

...1942 оной зун һэн. Фашис нохосууд Сталинградта дугташажа байгаа. Комсомолец Михаил Шубинай алба хэдэг 321-дэхи стрелково дивизи һүниндөө Дон мүрэниие гаталжа, үглөөгүүр тээ добтолгодо орохоор бэлэн болоод байгаа. Тус дивизи Забайкалида эмхидхэгдэһэн, гол түлэб Буряадай республикын, Шэтын областиин түлөөлэгшэдһөө бүридхэгдэнхэй һэн. Сэрэгшэд эрхим һайн һуралсал гараһаншье һаа, түрүүшын үеэр дайлалдаха талаар дүршэлгүйдэдэг һэн. Гэбэшье эдэнэрэй эрэлхэг зоригтой, эгэршэгүй эрмэлзэлтэй байһаниинь ойлгосотой бэлэй. Үдэрэй тэн багаар байлдаан бүри шангадаба. Дайсад добтолгодо ороһон совет сэрэгшэдые саг зуурашье тогтоохын тула оролдон, аһан шадалаараа эсэргүүсээ һэн. Траншейнүүд сооһоо үхэлэй һомон аадар мүндэртэл адхаржа, ойро тойрон шэхэ дүлинирмэ бэлэй. Нэгэ полкын түрүүшын жагсаалда ябаһан Михаил Шубин нэбтаршаг бүхэриг бэетэй сэрэгшэн һэн.

Уданшьегүй амжалтатай добтолго хэжэ байгшадай үйлэ хэрэгүүдые бусад соединенинүүд дэмжэлсэн, «Т-34» түхэлэй суута танкнууд дайсадые хайра гамгүй хиргалсажа эхилээ. Энэ байлдаанай үедэ Михаил Шубин хүндөөр шархатаһан, госпитальдо оруулагдаһан юм. Эмшэлэлгэдэ хэдэн һара байһанай удаа 1942 оной декабрь һарада санашадай 8-дахи бригадада оруулагдажа, Воронежско фронт эльгээгдээ һэн.

Старый Оскол хотодо бригадын түрүүшын байлдаан болоо. Сухарижа ябаһан гол хүсэнүүдээ хамгаалхаар үлэһэн дайсадай зариман хороёо гаргажа, ямаршье аргаар һаань, үһөөгөө абахаар оролдоо. Теэд торохо тогтохые мэдэнгүй, урагшаа дабшаһан совет сэрэгшэдэй сохилто дороһоо үсөөниинь лэ амин голоо абарһан байха юм. Тиихэдэ Атамановка тосхон шадар болоһон байлдаанай сэрэг Шубинай ухаанда бүхөөр хадуугдаа һэн. Нэгэ байлдаанай үедэ фашистнар 8-дахи бригадые хэдэн тээһээнь бүһэлэн, буудажа оробо. Гэнэдхээжэ шадаһандаа баярлаа һэн хаш. Манайхин түрүүшын үеэр бага зэргэ тээлмэрдээд абабашье, байлдаанай байдалые зүбөөр сэгнэжэ, эмхи гуримаа алдангүй дайлалдаһанай ашаар хүреэлэлгэһээ гараһаа гадна немецүүдые сүм хюдаа бэлэй.

Энэ бэрхэшээлтэ байлдаанай удаа бригадын сэрэгшэд 305-дахи стрелково дивизиин бүридэлдэ оруулагдаһан юм. Михаил Шубин хэдэн сэрэгшэдтэй суг транспортна ротонуудай нэгэндэ эльгээгдээ һэн. Тиин түрүүшын жагсаалда дайлалдажа ябагшадта эдеэ хоол, буу зөөхэ гэһэн харюусалгата уялгаяа нэрэтэй түрэлгөөр дүүргэдэг байһан юм.

Чехословакиин Брно хотодо дайгаа дараһан Михаил Степанович Шубин «Шэн зоригой түлөө», «Германиие илаһанай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан алдартай.

Дайн байлдаанай гал дүлэн соогуур Эхэ ороноо хамгаалан, энхэ тайбан байдалые мандуулалсаһан М. С. Шубин мүнөөшье сагта хүн зондо аша туһа хүргэһөөр, залуушуулые Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаһаар.

А. ШУЛУНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. С. Шубин.

Авторай фото.

Юрын мэргэжэлтэй хүн

БАЯРЛУУЛДАГ ШЭДИТЭЙ

Хүниие танишагүй залуу шэг шарайтай болгоод табиха гээшэ ураи гарай эди шэди гэжэ хэлэхэдэ болоно. Инесса Зеликовна Гольберг эгээл иимэ шадабари, мэргэжэлтэй хүнүүдэй нэгэн юм. «Улаан-Үдымнай олохон эхэнэрнүүд «Сибирячка» парикмахерскын энэ мастерта үһэеэ заһуулхаа оролдодог гээшэ.

Мүнөө тэрэнэй урда буурал толгойтой, залуубтар шарайтай эхэнэр ерэжэ һуугаад, үһэеэ ямараар будуулха тухайгаа хөөрэлдэнэ. Инесса Зеликовна ямар будагай таараха тухай зүбшэл заабари үгэнэ, хүдэлмэриеэ эхилнэ. Танишагүй зохид болоһон энэ эхэнэр үнэн зүрхэнһөө Инесса Зеликовнада баяр хүргэн миһэрхэдээ, бүришье һэргүү һайхан болоно.

—Үдэр соо хэды хүниие иигэжэ баярлуулжа гаргана гээшэбта? — гээд асуугдаба.

— Хүнэй олооро гү, али үсөөгөөрөө ерэһэнһээ болодог ааб даа. Тиигэбэшье яһалал олон болодог. Хүниие баярлуулхадаа, сэдьхэлээ ханадагби. Хори гаран жэл соо нэгэшье хүнһөө гомдолой үгэ дуулаагүйб, — гэжэ Инесса Зеликовна хөөрэнэ.

Тэрэнэй бага наһан холын Татарай Казань хотодо үнгэрөө. Дайнай бэрхэшээлтэ жэлнүүдтэ манай Буряад орондо тэрэ ерэһэн аад, эндээ нютагжашаһан байха юм. Эсэгэнь фронтдо унажа, табан үхибүүдтэй үлэһэн Инессын эхэ Жанна Григорьевна гүрэн түрынгөө хүсөөр бүхы үхибүүдээ хүл дээрэнь табижа шадаа.

Хүниие гоё һайхан болгохо хүдэлмэридэ наһанайнгаа 35 жэлые зорюулһан Жанна Григорьевна мүнөөшье косметологоор хүдэлһэн зандаа. Үхибүүдээ ажалша бэрхээр тэрэ һургаа. Инесса эхынгээ зүргые дахажа, коммунис ажалай ударник болотороо урганхай. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид тэрэ дүүргээ һэн. Мүнөөшье амжалтатай хүдэлнэ.

—Эдэ бүхы амжалтамни намайе һурган хүмүүжүүлһэн, коммунис ажалай ударник Елена Ивановна Россохинаһаа эхитэй, — гэжэ И. З. Гольберг омогорхон хөөрэнэ.

—Тиимэ даа, бүхы юумэндэ оролдосол хэрэгтэй гээшэ. Инесса Зеликовна шадабари ехэтэй һурган хүмүүжүүлэгшэ байха. Тэрэ гансашье өөрынгөө хүдэлмэридэ оролдодог бэшэ, харин нүхэдтөө һанаагаа табилсадаг, хэндэшье туһалхаар бэлэн байдаг хүн. Жэлһээ жэл бүхэндэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг юм. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Цехэйнгээ арадай хиналтын бүлэгые толгойлдог байна, — гэжэ «Сибирячкые» даагша Лидия Викторовна Буркова магтана.

Г. БАДМАЕВА.

БЭЕЫН ЭЛҮҮРЭЙ, ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГ

ГТО! Гурбан үзэгһөө бүридэһэн энэ үгэ тэбхэр табин жэлэй саада тээ Ленинскэ комсомолой үүсхэлээр манай ажабайдалда нэбтэрэн ороһон түүхэтэй. 1931 оной мартын 11-дэ Физкультура болон спортын бүхэсоюзна совет «СССР-ые хамгаалхаар, ажал хэхээр бэлэнби» гэһэн комплекс баталан абаһан юм.

Эндэһээ уламжалан, һургуулиин һурагшад классаараа, фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд бригада, цехээрээ, сэрэгшэд бүхы подразделенеэрээ ГТО-гой нормые тушаадаг болоһон байгаа... 1934 оной эхиндэ Эхэ оронойимнай гурбан миллион ажалшад ГТО-гой нормо тушаагаа юм. Тиихэдэ түрүүшын арбан жэлэй туршада зургаан миллион ажалшад ГТО-гой значогуудтай болоһон намтартай. Тиигэжэ ГТО-гой значок хадаа бэе махабадай элүүрэй, эрэлхэг зоригой һүлдэ тэмдэг болоһон гээшэ. Гушаад онуудай үеэр эрэлхэг зоригтой хилын харуулшадай, герой-летчигүүдай гимнастерконууд дээрэ зүүгдэһэн орденуудай хажууда, түрүүшын табан жэлэй ударнигуудай хүдэлмэридөө үмдэдэг хубсаһан, сэрэгэй албанда ошоодүй комсомолшуудай самсанууд дээрэ ГТО-гой значогууд омогоор ялардаг һэн шуу.

—Минии ухаан сэдьхэлдэ ГТО-гой значок мартагдашагүй. Тэрэниие харахадаа, Москва голой эрьедэ түбхинэһэн манай заводой «Стадион» жэлүүдгүй һанагдадаг,— гэжэ Москвагай «Метростройн» начальнигай орлогшо, Социалис Ажалай Герой Т. В. Федорова хөөрэнэ.— Мүнөө тэндэ уужам һаруул Спортын ордон бодхоогдонхой. Тэрэ үедэ гэхэ гү, али 30-аад онуудай үеэр «Багахан болдогууд» гэһэн тоб гэмэ тодо нэрэтэй юм һэн. Тэдэл болдогууд дээрэ бидэнэр — «Каучук» заводто хүдэлдэг басагад ГТО-гой һайхан һүлдэ тэмдэг түргөөр лэ абажа, амаралтынгаа үдэрнүүдтэ үмдэдэг хубсаһан дээрээ зүүхые оролдогшо бэлэйбди,—гээд тэрэ үгээ үргэлжэлүүлнэ. Тиихэдэ нүхэр Федорова энэл болдогууд дээрэ спорттой танилсаад, удаань Москвагай метро барилгын түрүүшын хүдэлмэришэн болоһон, парашюдаар һурэжэ, самолет жолоодожо һураһан байха юм.

ГТО-гой комплексые ажалшадай дунда нэбтэрүүлхэ, дэлгэрүүлхэ зорилгоор партийна, совет, профсоюзай, комсомолой эмхинүүд ехэ хүдэлмэри тэрэ үедэ ябуулдаг, эрхилдэг байгаа. Энээнһээ уламжалан, физкультура, спортдо олон зониие хабаадуулжа, тодэнэй бэе махабадые һайжаруулдаг, алибаа хүнгэр хүндэ юумэнэй дайралдахада, тэсэмгэйгээр дабажа гарахаар һургадаг, хүмүүжүүлдэг байһаниинь элитэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, үсэгэлдэрэй значогтон дайн байлдаанай шанга тулалдаан соогуур шалгаржа, һайн бэлэдхэлтэй, сэрэгэй хэрэгтэ дадал болоһоноо харуулдаг байгаа бшуу. Дайнай жэлнүүдтэ сананашадай добтолхы батальонууд, истребительнүүдэй баатарлиг отрядууд, агаарай болон далайн дайшалхы онгосонууд гансал ГТО-гой значогуудтай сэрэгшэдһээ бүридхэгдэдэг байһан юм.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ манай ороной спортсменүүдэй уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахада, ГТО-гой комплекс найдамтай түшэг тулгууринь болохо үгэһэн гээшэ. Энээниие Хельсинкын, Кортина Д'Ампеццын, Мельбурнын стадионууд дээрэ болоһон Олимпиин наадануудта туйлагдаһан амжалтанууд гэршэлнэ.

Манай орондо физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ, залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ гүрэн түрэ онсо ехэ анхарал хандуулна, сролдолго гаргана. Мүнөө бэеын элүүрэй, эрэлхэг зоригой комплексын удха шанар, үүргэнь улам бүри дээшэлэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоолой ёһоор, ГТО-гой комплекс шэнэдхэгдэн хубилгагдажа, ажалшадай ажабайдалда бүхөөр нэбтэрэн ороо һэн. Тиин шэнэ нормативууд тогтоогдоо. Хүн бүхэн наһа наһаараа иладжа, мүрысөөн, һорилгонуудта хабаададаг болонхой.

ГТО-гой шэнэ комплексын нэбтэрүүлэгдэһээр үнгэрһэн богонихон сагай хугасаа соо оронойимнай нютаг бүхэндэ физкультурно-элүүржүүлгын, ниито-спортын хүдэлмэриин шэнэ, олон янзын онсо арганууд мүндэлэнхэй. Мүнөө бэеын элүүрэй спартакиадатар бүлөөрөө мүрысөөнүүдтэ хабаадаха гэхэ мэтэ болоод, мүн һүлдэ тэмдэгэй түлөө урилдаанууд, ГТО-гой олон зүйлэй мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг гээшэ. Энээнһээ гадна «Комсомольская правда» газетын шангуудта хүртэхын, мүн СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд таһалгаряагүй үнгэргэгдэнэ.

Үнгэрөөд байһан 50 жэлэй туршада ГТО-гой комплексын һургуули гараһан зуун миллионһоо дээшэ совет ажалшад физическэ хүмүүжүүлгэеэ дээшэлүүлжэ шадаа. ГТО-гой комплексын 50 жэл хадаа спортын хэдэн мянгаад һайндэрнүүд, хэдэн зуугаад ордонууд, стадионууд, талмайнууд мүн болоно гээшэл.

В. ТРУШКОВ,
ТАСС-ай корр.

СИБИРИИН НЕФТЬШЭДТЭ

ТОМСК. Украинын кинематографистнууд Баруун Сибирь тэһэнэ харилсаа холбооной шэнэ зам гаргажа үгэбэ. А. Довженкын нэрэмжэтэ студиин фестиваль эндэ һаяхан боложо дүүрэбэ. Актёрнууд, режиссёрнууд, сценаристнууд нефть болон газ олзоборилдог эгээл холын районуудта хүрэһэн, үншагшадтай хамта шэнэ бүтээлнүүдээ зүбшэн хэлсэһэн, зохёохы түсэбүүд тухайгаа хөөрэһэн байна.

Партизануудай баатар габьяата тэмсэлдэ зорюулагдаһан «Дума о Ковпаке» гэжэ кино-эпопейн үргэлжэлэл болохо «От Буга до Вислы» гэһэн фильм онсо һуури эзэлнэ.

—Үйлэдбэриин олохон коллективүүдтэй, барилгашадтай, моряггуудтай, колхозниггуудтай харилсаа холбоон тухай хэлэлсэж баталанхайбди, —гэжэ фестивалиин директор А. Чернышев хэлэнэ. —Ороной эгээл томо элигэ хүсэнэй бааза байгуулжа байһан Томскын нефтьшэд болон газ олзоборилогшодтой тус фестивалиин ашаар танилсажа, нүхэсэжэ эхилээбди. Иимэ уулзалгануудые заншалта болгохо тухай хэлсэнхэйбди.

Энэ табан жэлдэ ороной хэдэн арбаад уран һайханай коллективүүд —композиторнууд болон уран зураашад, сценын уран бэлигтэн ба хүгжэмшэд - гүйсэдхэгшэд Сибириин нефтьшэдые шефтээ абажа үргэлжэлүүлхэ юм.

(ТАСС).

АРҺАН БЭЭЛЭЙГЭЭ БЭЛДЭЭД...

Залуушуулай дунда боксоор Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Труд» бүлгэмэй спортын байшан соо боложо дүүрэбэ. Залуушуулай спортын VI нааданай программын ёһоор үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ спортын долоон бүлгэм болон клубай 80-яад боксёр хабаадаа.

— Сэхыень хэлэхэдэ, спортын иимэ олон бүлгэм болон клубай суглуулагдамал командануудаа табиһаниинь һайшаалтай байна. Энэнь манай арһан бээлэйн шадабаритадые халажа абаха яһала бэлигтэй бэрхэ боксёрнуудай ургажа байһые харуулба. Хүндэ шэгнүүрнүүдтэ шанга тэмсэлэй болоһониинь һонирхолтой байба, — гэжэ Буряадай багшанарай институтдай физическэ хүмүүжүүлгын кафадрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат, уласхоорондын классай спортын мастер В. А. Стрельников хөөрэнэ.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ спортын мастерта кандидат А. Асадулин («Урожай») А. Ивановтай («Буревестник») түгэсхэлэй нааданда тулалдаба. Буряадай хүдөө ажахын институдай 2-дохи курсын студент Анатолий Асадулин мүрысөөнэй бүхы шатада булюу байһанаа харуулаа. Энэньшье гайхалтай бэшэ, ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ залуушуулай дундаһаа ВЦСПС-эй шанда хүртэһэн, «Урожай» бүлгэмэй Түбэй соведэй чемпион болоһон намтартай. Хахад финалда А. Асадулин Ю. Мангатаев хоёрой уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө гээд тэмдэглэлтэй. Гэбэшье чемпион болоһон А. Асадулин бүхы һайн талаяа харуулжа шадабагүй. Тэрэ гурбадахи раундда эсэнэ, хамгаалалтаяа алдажархина. «Урожай» бүлгэмэй тренернүүд энээндэ анхаралаа хандуулжа, эдэ дутуу дундануудыень зоныи мүрысөөн болотор усадхан зайсуулха бээз гэжэ найдая.

Удаадахи шэгнүүртэн соогоо «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Ринчин-Доржо Санжиев эгээл дүршэл шадабаритай байбашье, хахад финалда Тумэн Эрдэнжавтай («Труд») тулалдахадаа, түрүүшээр диилэжэ ябатараа, һүүлшын раундда нокдаунда орожо шүүгдэшэбэ. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ багшанарай институдай биохимическэ факультедэй студент Ж-С. Норбоев Т. Эрдэнжавые илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртөө.

54 килограмм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Сергей Муруев («Буревестник») мэргэжэл шадабаряа эрид дээшэлүүлээ гэжэ хэлэлтэй. Тэрэ А. Халмакшинов, Г. Сакияев, В. Дылгыров гэгшэдые шүүжэ, чемпион болобо.

«Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэд Б. Бадмаев В. Марченко хоёрой уулзалга ана-мана, тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, суглараашадай альга ташалгаар угтагдаһан байна. Спортын мастерта кандидат Бадма Бадмаев — Бэшүүрэй, харин нэгэдэхи разрядтай Владимир Марченко Прибайкалиин хүүгэдэй спортын һургуулида арһан бээлэйн нюусатай танилсаһан юм. Мүнөө эдэнэр багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедтэ һурадаг. Хоёр гараһаа эдли мэргэн сохилтотой Б. Бадмаев арга дүрөөрөө булюу байжа, түрүү һуури эзэлбэ. Зүгөөр В. Марченко бар хүсэтэй, хүсэл зоригтой, эрмэлзэл ехэтэй боксёр болохо ябаһанаа харуулаа.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент, спортын мастерта кандидат В. Сальников («Труд») хүнгэн шэгнүүртэнэй дунда бусадһаа һураггүй булюу байба.

Яруунын районой Мужыхын дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Сократ Баяндуевай түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараһаниинь һайшаалтай, эдир хүбүүн иимэ ехэ мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадабашье, илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулаа. Багша Ц. С. Цыдыжапов тэрэниие һурган һоридог юм. Гэбэшье Сократ В. Окладниковта шүүгдэн, 2-дохи һуури эзэлээ.

Технологическа институдай студент, спортын мастер Бадма Батуевтай тэнсэжэ тулалдаха хүн хоёрдохи дундууршаг шэгнүүртэ олдобогүй.

Бусад шэгнүүртэ И. Горбунов («Локомотив») — В. Шукшиниие («Буревестник»), А. Жарников («Буревестник») — С. Акатовые («Труд»), В. Мрадымов — С. Собенниковые («Труд»), С. Баяндуев («Буревестник») А. Калашниковые шүүжэ, республикын чемпионууд болоо.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (тренернүүдынь В. А. Стрельников, Б. Д. Доржиев) илажа, I шатын дипломоор, дамжуулгын кубогаар шагнагдаһан байна. «Урожайн» боксёрнууд (тренернүүдынь А. Г. Амгаланов, В. В. Павлов) — хоёрдохи, «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэд (тренерынь П. А. Федотов) гурбадахи һуури эзэлбэ.

Илагшадта ресспорткомитедэй I шатын дипломууд, чемпионой лентэнүүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Апрелиин 20-һоо 27 болотор Шэтэдэ үнгэргэгдэхэ Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөнэй республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха суглуулагдамал команда бүридхэгдэһэн байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: мүрысөөнэй үе; хоёрдохи һуури эзэлһэн В. Дылгыров.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүнүүдэй аша туһада» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй һонин.

Хоёрдохи хуудаһан «Дабаанһаа Витим хүрэтэр» гэһэн ниитэ гаршаг доро толилогдоно. «Шэнэ зорилгонууд хараалагдаба» — Н. Яковецэй статья. «Мысовой руу добтолго хэнэбди» — С. Воронинной статья. «Хангалга бидэниие һаатуулна» — Н. Павловай статья. «Кадар дээрэ ерэжэ буугаабди» — Л. Красовскаягай корреспонденци. «Хараалһанаа бэелүүлхэбди» — мэдээсэлнүүд — иимэ материалнууд энэ хуудаһанда оруулагдаа.

Гурбадахи хуудаһанда. Шэнэ общественные уряалан дуудагша» — Парижай коммунын 110 жэлэй ойдо зорюулагдаһан статья. «Скафандртайгаар дэлхэйе тойрон» — ТАСС-ай материал. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спортын һониной суглуулбари. «Һургуулиинхид мүрысэнэ» — Л. Колосовой корреспонденци. «Ниитын гурим сахигшад тоосоно» — А. Малышевай корреспонденци. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

СРЕДА, 18

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильмнүүд. 10.35 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (1-дэхи сери). 11.40 — А. Николаевай хүгжэмэй концерт. 12.25 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Парижска коммунын үдэртэ «Гюстав Курбе» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.10 — Г. Берлиоз. «Фантастическая симфония». 17.05 — «Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — тележурнал.

Улаан-Үдэ. 17.35 — «Байгал» мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.05 — «Хабарай сэсэрлигтэ» — фильм-концерт. 18.35 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 19.05 — «Баатаршалга» — тележурнал. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — П. И. Чайковскиин хүгжэм. 20.15 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (2-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — РСФСР-эй Гүрэнэй духовой оркестрэй концерт. 23.00 — Футболоор кубок эзэмдэгшэдэй кубок. «Динамо» (Тб) — «Вестхэм» (Англи). Забһартань — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.35 — «Шатарай һургуули».

Улаан-Үдэ. 18.05 — «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туһаламжа». 18.25 — Соносхолнууд. 18.35 — «Спортын һонин». 19.10 Баримтата фильмүүд. 20.05 — «Манай захил бэшэгүүдээр». 20.35 — «Мэрцишор». — фильм-концерт.

ЧЕТВЕРГ, 19

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Харюусагты, горнистнар!». 10.35 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (2-дохи сери). 11.50 — Д. Мийо. «Сотворение мира» баледһээ сюитэ. 12.10 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — «Билет до Уренгоя» — баримтата фильм. 16.35 — «Ород хэлэн». 17.05 — «Мэдэ, шада» — эдир техникүүдтэ дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 17.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.20 — «Уласхоорондын шэнжэлэл». (буряадаар). 18.35 — «Хүн бүхэндэ хэрэгтэй албан» — дамжуулга.

Москва. 19.05 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Гол шэглэл» — уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һуларуулхын түлөө КПСС-эй ябуулдаг тэмсэл. 19.40 — «Петя-невидимка» — мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Хабарай зураглал» — киноЗураглал. 20.05 — «Съездын делегадуудта үгэ үгтэнэ». СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Москва хотын архитектурно - түсэблэлгын главна управлениин начальник, РСФСР-эй габьяата архитектор Г. В. Макревич үгэ хэлэхэ. 20.15 — «Смерть проводника» — уран һайханай телевизионно фильм. (Франци). 22.00 — «Время». 22.30 — Түбэй ТВ-гэй, бүхэсоюзна радиогой симфоническа оркестрэй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан концерт. 23.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (М). Забһартань — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.50 — «Телестадион». 18.20 — «Орлёнок» телестудиин концертын зал.

Улаан-Үдэ. 19.05 — Мультфильмнүүд. 19.35 — «Валерий Миронов дуулаха» — фильм-концерт. 20.00 — «Манан һайжаруулагдаһан ажаһуудал тухай». 20.40 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 20.50 — Баримтата фильм. 21.40 — Соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай сэлмэгшэг байха. Баруун тээһээ 7-12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 2-7 градус хүйтэн, зарим газарта 4 градус дулаан байха.

УЛААН-ҮДЭДЭ сэлмэгшэг байха. Баруун тээһээ секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

МАРТЫН 19—20-ной үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха. Баруун тээһээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 10—15 градус хүйтэн, үдэртөө 2—7 градус дулаан болохо.

(Газетымнай удаадахи номер мартын 20-до гараха).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная—2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02367. Заказ № 65. Индекс 5901.